

C

F o n d s

HET PRINS CLAUS FONDS

VOOR CULTUUR EN ONTWIKKELING

**RAPPORT VAN DE COMMISSIE VOOR
DE MID-TERM EVALUATIE 2001 - 2005**

In opdracht van:

Prins Claus Fonds voor
Cultuur en Ontwikkeling

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	7
2. Methode van evaluatie	8
3. Het Prins Claus Fonds	10
4. Bevindingen	14
4.1. De evaluatie van 2001	14
4.2. Programma's en benadering	14
4.2.1. Prijzen	15
4.2.2. Publicaties	18
4.2.3. Uitwisseling en Activiteiten	20
4.2.4. Netwerksamenwerking	24
4.2.5. Cultural Emergency Response	24
4.3. Financieel management	26
4.4. Organisatie	28
4.5. Positionering en Communicatie	30
5. Conclusies en Aanbevelingen	32
5.1. Doeltreffendheid	32
5.1.1. Cultuur en Ontwikkeling	32
5.1.2. De programma's	32
5.1.3. De samenhang van de programma's	35
5.1.4. Communicatie	35
5.1.5. Positionering van het Fonds	36
5.2. Doelmatigheid	36
5.3. Duurzaamheid	38
5.4. Aanbevelingen	39
Bijlagen	41

LIJST MET GEBRUIKTE AFKORTINGEN

BAK	Basis voor Actuele Kunst
CBF	Centraal Bureau Fondsenwerving
CER	Cultural Emergency Response Program (Cultureel Noodhulp Fonds)
C&O	Cultuur en Ontwikkeling
DAC-land	Een DAC-land is een land dat voorkomt op de ODA (ontvangers van 'Official Development Assistance')-lijst samengesteld door het Ontwikkelingscomité van de OESO
Fte	Fulltime-equivalent
KIT	Koninklijk Instituut voor de Tropen
ICCO	Interkerkelijke Organisatie voor Ontwikkelingssamenwerking
ICBS	International Council of the Blue Shield
ISIM	International Institute for the Study of Islam in the Modern World
NCDO	Nederlandse Commissie voor Duurzame Ontwikkeling
OESO/DAC	Ontwikkelingscomité (Development Assistance Committee) van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (= Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD))
PCF	Prins Claus Fonds
PR	Public Relations
SNV	Stichting Nederlandse Vrijwilligers, ontwikkelingsorganisatie
ToR	Terms of Reference

Het Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling, opgericht in 1996 ter gelegenheid van de 70ste verjaardag van Prins Claus, stelt zich ten doel het inzicht in culturen te vergroten en de wisselwerking tussen cultuur en ontwikkeling te bevorderen. Het Fonds stimuleert en initieert debatten, creatieve processen en artistieke producties. Het is een platform voor interculturele uitwisseling. In samenwerking met personen en organisaties vooral uit Afrika, Azië, Latijns-Amerika en het Caribisch gebied realiseert het Fonds activiteiten en publicaties die bijdragen aan de positieve wisselwerking tussen cultuur en ontwikkeling. Het Fonds heeft een jaarlijks budget van ca. € 4 miljoen. Hoewel grotendeels gefinancierd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken (jaarlijks € 3.4 miljoen), heeft het een onafhankelijke positie. Daarnaast ontvangt het Fonds ook steun van de Nationale Postcode Loterij en anderen.

In 2006 vierde het Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling zijn tien-jarig bestaan. Behalve een moment om de ruim duizend gerealiseerde projecten in meer dan honderd landen te vieren en onder de aandacht te brengen, is het ook een moment om de balans op te maken.

Het Prins Claus Fonds is voor een eerste maal geëvalueerd in 2000/2001, vier jaar na de oprichting van het Fonds. De eerste evaluatiecommissie gaf aan het eind van haar evaluatie de aanbeveling aan de regering om het Prins Claus Fonds te continueren en de beschikbare middelen te verruimen. Zij deed verder de aanbeveling aan de regering te zorgen voor een periodieke, onafhankelijke evaluatie.¹ Op basis van deze evaluatie besloot de minister van Ontwikkelingssamenwerking de financiering voor het Fonds te verhogen en te continueren voor een periode van tien jaar. In de subsidiebeschikking voor de periode 2002-2011 van het Ministerie van Buitenlandse Zaken is vastgelegd dat in 2007 een mid-term evaluatie van het Prins Claus Fonds zal plaatsvinden.

Voor de evaluatie is door het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het Fonds een onafhankelijke evaluatiecommissie ingesteld. Hierin hebben zitting genomen Nout Wellink (voorzitter), president De Nederlandse Bank; Hedy d'Ancona, voormalig minister Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur; Ryclef Rienstra, directeur VandenEnde Foundation; Bert van de Putte, beleids-evaluator. De commissie werd ondersteund door Flora van Regteren Altena, secretaris.

1. Evaluatie Commissie Nuis, evaluatie van het Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling, 2000, p. 35.

2 METHODE VAN EVALUATIE

De evaluatiecommissie kreeg de opdracht het beleid en de activiteiten van het Fonds te toetsen aan de doelstellingen zoals geformuleerd in de Statuten uit 1996, het Beleidsplan uit 1997 en de Toekomstvisie uit 2001. Naast mogelijke evaluatiepunten als de realisatie van het beleid, het profiel, het netwerk, financiële realisering en organisatie, werd gevraagd aandacht te besteden aan de activiteiten die het Fonds heeft ontwikkeld in het kader van het bestendigen en stimuleren van draagvlak in Nederland voor zijn doelstellingen en activiteiten. De evaluatie heeft betrekking op de periode van 1 januari 2001 tot 31 december 2005, waar relevant wordt aandacht besteed aan ontwikkelingen in 2006.

De evaluatie heeft het karakter van een *mid-term review*. De nadruk ligt op het inventariseren en evalueren van de activiteiten van het Fonds en de wijze waarop het Fonds deze activiteiten heeft vormgegeven en bestuurd. Op uitdrukkelijk verzoek van de opdrachtgevers heeft de evaluatiecommissie zich beperkt tot de hoofdlijnen van het gevoerde beleid en de praktische uitwerking daarvan. Eveneens in overleg met de opdrachtgevers is besloten beperkt aandacht te besteden aan de effecten die het Prins Claus Fonds heeft bereikt met zijn activiteiten. Onderzoek in de landen waar het Fonds activiteiten ondersteunt heeft niet plaatsgevonden. Wel zijn geïnterviewden gevraagd naar hun perceptie op de bereikte effecten.

Het onderzoek heeft zich daarbij ook gericht op de keuzes die het Fonds heeft gemaakt om invulling te geven aan zijn doelstellingen. De keuzes zijn zowel getoetst op beleidsmatig niveau, het vertalen van de doelstelling in de programma's, als op operationeel niveau, welke activiteiten werden binnen programma's wel of niet gehonoreerd. Hierbij wordt ook stil gestaan bij de benaderingen ten aanzien van de activiteiten (actief, passief-actief en passief) die het Fonds toepast.

Voor de evaluatie van het Prins Claus Fonds grijpt de commissie in eerste instantie terug op de in de Terms of Reference gestelde vragen (zie bijlage 1). Deze vragen vertonen echter enige overlap. Voor de evaluatie

heeft de commissie de vragen in de ToR opnieuw geformuleerd, en gerelateerd aan de evaluatiecriteria doeltreffendheid, doelmatigheid en duurzaamheid:

DOELTREFFENDHEID

- Is de keuze van de programma's doeltreffend geweest en waarin hebben de binnen de programma's geselecteerde en ondernomen activiteiten geresulteerd? Hebben deze bijgedragen de doelstelling van het Prins Claus Fonds te realiseren?
- Wat is de positie van het Fonds, nationaal en internationaal.
- Hebben de (communicatie) activiteiten van het Fonds bijgedragen aan het bestendigen en stimuleren van draagvlak in Nederland?

DOELMATIGHEID

- Heeft de gekozen bestuurlijke en organisatorische opzet van het Fonds naar wens van diverse betrokkenen gefunctioneerd?

DUURZAAMHEID

- Is de huidige financiering door de overheid, met daarbij inmiddels in ieder geval één sponsor, een risico of juist een sterkte?

Opgemerkt wordt dat de interpretatie van de begrippen doeltreffendheid, doelmatigheid en duurzaamheid zoals die besloten ligt in de vragen in de Terms of Reference enigszins verschilt van de definities van deze begrippen zoals die door de OESO/DAC is geformuleerd. Deze interpretatie is echter consistent met de beperkte aandacht voor het inventariseren van de bereikte effecten zoals hiervoor aangegeven.

Bij het onderzoek naar de uitvoering van het beleid van het Prins Claus Fonds heeft de evaluatiecommissie gebruik gemaakt van de schriftelijke stukken van het Fonds, jaarverslagen, verschillende publicaties van het Fonds, de database met informatie over projecten, verschillende websites en andere publicaties. (zie bijlage 2)

Daarnaast heeft de commissie schriftelijke enquêtes uitgevoerd onder vier groepen betrokkenen:

- Prijswinnaars. 26 prijswinnaars zijn aangeschreven, waarvan 7 niet bereikt zijn en waarvan 11 het enquêteformulier hebben beantwoord.
- Begunstigden. 37 begunstigden zijn aangeschreven, waarvan 23 het enquêteformulier hebben beantwoord.
- Nederlandse ambassades in landen die zich bevinden binnen het werkgebied van het Fonds; in totaal zijn 63 ambassades aangeschreven, waarvan 48 hebben gereageerd.
- De woordvoerders Cultuur uit de Tweede Kamer Commissie Onderwijs Cultuur en Wetenschappen en de woordvoerders Ontwikkelingssamenwerking uit de Tweede Kamer Commissie Buitenlandse Zaken. Geen van de kamerleden heeft, ook na herhaalde oproepen, op de enquête gereageerd.

In Nederland werden gesprekken gevoerd met de opdrachtgevers (bestuur Prins Claus Fonds en het Ministerie van Buitenlandse Zaken), organisaties en fondsen

die in hetzelfde veld werken of in een gelieerd veld actief zijn en vertegenwoordigers uit de politiek. Een aantal onafhankelijke internationale deskundigen zijn telefonisch geïnterviewd. Van de genoemde personen is een lijst opgenomen in bijlage 3.

Bij de uitvoering van de evaluatie heeft de commissie de volgende beperkingen ondervonden:

- Hoewel zelfevaluaties ontvangen zijn van de programma's Cultural Emergency Response, Netwerksamenwerking en het tijdschriftenbeleid alsook een evaluatie van de samenwerking met de Nationale Postcode Loterij, is geen zelfevaluatie ontvangen die het totale werk van het Fonds omvat, noch de in de ToR aangekondigde korte en kritische zelfanalyse;
- De door het Fonds gebruikte database, ingevoerd in de onderzochte periode, is pas volledig en betrouwbaar vanaf 2003. De mogelijkheden voor (elektronische) analyse van gegevens bleken beperkt.

3 HET PRINS CLAUS FONDS

De volledige naam van het Fonds, Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling, geeft direct al de doelstelling van het Fonds aan. In de Statuten¹ is dit omschreven als:

‘De stichting heeft ten doel het vergroten van het inzicht in culturen en het bevorderen van de wisselwerking tussen cultuur en ontwikkeling.’

Vanaf het begin is het idee geweest dit doel te bereiken door de organisatie van ontmoetingen tussen cultuurdragers, de uitreiking van een prijs, de organisatie van lezingen en de ondersteuning van activiteiten van personen die een bijdrage leveren aan de verwezenlijking van de doelstellingen van de stichting.²

In 2001 is op basis van het beleidsplan uit 1997 een Toekomstvisie opgesteld waarin de koers werd uitgezet voor de periode 2002-2011. Werd in het beleidsplan van 1997 aangegeven dat geen vastomlijnde criteria zouden worden gehanteerd bij de uitwerking van de doelstelling, en dat het Fonds zich open en flexibel wilde opstellen, in de Toekomstvisie werd middels inhoudelijke criteria voor samenwerking of ondersteuning duidelijker voorwaarden gesteld (zie hieronder). De openheid en flexibiliteit bleven.

In de Toekomstvisie is ook meer aandacht besteed aan het Fonds als *netwerkorganisatie met middelen*. Het steunt organisaties en personen die vergelijkbare doelen nastreven en voert samen met hen activiteiten uit. Het brengt hen ook in contact met elkaar of met andere organisaties uit het netwerk. Ook wordt het netwerk uitgenodigd het Fonds inhoudelijk te voeden en kritisch te volgen. Op basis van de ervaringen van de eerste drie jaar werden de activiteiten van het Fonds op twee manieren benaderd:

- **Actieve benadering:** het Fonds heeft een initiërende en superviserende functie;
- **Passieve benadering:** louter financiële ondersteuning. Een mengvorm van deze twee benaderingen werd ook onderscheiden;
- **Passief-actieve benadering:** het Fonds heeft naast een ondersteunende, een adviserende en bemiddelen-functie;

In de Toekomstvisie worden inhoudelijke aandachtspunten geïdentificeerd om de uitstraling en ‘slagkracht’ van het Fonds te versterken:

- **Waarden:** *vertrouwen en respect*. Samenwerken geschiedt op basis van gelijkheid en wederkerigheid, inclusief een vrije uitwisseling van opinies en kritiek.
- **Criteria:** *kwaliteit, originaliteit en engagement*. Kwaliteit en originaliteit of innovatie moeten een voorwaarde voor samenwerking zijn, en het zou ook een positieve maatschappelijke uitstraling moeten hebben.
- **Prioriteit:** *Amnestie voor Cultuur*. Het Fonds wenst zich sterk te maken voor mensen die politiek of maatschappelijk belemmerd worden in hun werk op het gebied van cultuur en ontwikkeling.

De doelstelling en de strategie van het Fonds zijn in het jaarplan 2005 als volgt uitgewerkt:

‘Het doel van het Prins Claus Fonds is het vergroten van het inzicht in culturen en het bevorderen van de wisselwerking tussen cultuur en ontwikkeling. Het Fonds interpreteert de wisselwerking tussen cultuur en ontwikkeling als de erkenning van de integrale rol van cultuur in ontwikkelingsprocessen. Het Fonds gaat uit van cultuur als een van de basisbehoeften van de mens.’

Het Prins Claus Fonds is een platform voor interculturele uitwisseling. In samenwerking met personen en organisaties in met name Afrika, Azië, Latijns-Amerika en de Caraïben realiseert het Fonds eigentijdse activiteiten en publicaties op het gebied van cultuur en ontwikkeling. De Prins Claus Prijzen maken deel uit van dit beleid.

Het Fonds kiest voor:

- Het honoreren van ‘uitzonderlijkheid’ op basis van respect en vertrouwen.
- Het honoreren van kleine en innovatieve initiatieven. Dit betreft niet in de eerste plaats de gevestigde namen, maar vooral mensen die nog volop experimenteren, en voor wie financiële ondersteuning, bescherming en waardering veel betekenen.
- Het ondersteunen van individuen en informele groepen. Ondersteuning is niet noodzakelijkerwijs verbonden aan een project of een organisatie.

1. Statuten van de Stichting Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling, 6 september 1996, Artikel 2.1.

2. Idem, Artikel 2.2.

- *Het waarderen van het intellectuele debat over cultuur en ontwikkeling. De invloed ervan is misschien niet direct aanwijsbaar, maar kan op langere termijn effect hebben.*
- *Het stimuleren van interculturele uitwisseling die op vernieuwende wijze tot stand komt.*
- *Het belonen van een geëngageerde opstelling in een wereld waarin dit niet altijd wordt aangedurfd. Het Fonds tracht steun en erkenning te bieden aan degenen die daarvoor in aanmerking komen, ongeacht de moeilijke omstandigheden waarin dat soms gebeurt.*
- *Het aannemen van een passieve én actieve houding ten aanzien van zijn partners. Dit houdt in dat het Fonds zowel ondersteuner, beschermer en toeschouwer als initiator en uitvoerder is.¹*

Behalve de uitwerking in beleidsplannen werd de doelstelling ook verder uitgewerkt door in de loop van de jaren wisselende hoofdthema's te introduceren, die de samenhang tussen de verschillende programma's versterken. Het gaat om de volgende thema's:

- *Zones of Silence*: het opzoeken en openen van culturele stiltegebieden;
- *Creating Spaces of Freedom*: het creëren van (culturele) vrijplaatsen;
- *Beauty in Context*: het analyseren van schoonheid in verschillende culturele omgevingen;
- *Living Together*: de kunst van het samenleven.

Ook zijn subthema's geformuleerd die toegepast zijn bij de toekenning van de prijzen. Dit zijn achtereenvolgens *The Art of African Fashion* (1999), *Urban Heroes* (2000), *Carnival* (2001), *Languages and transcultural forms of expression* (2002), *The Survival and Innovation of Crafts* (als subthema binnen *Beauty in Context*) (2003), *Truth and Reconciliation* (subthema van *Living Together*), *The Positive Results of Asylum and Migration* (subthema van *Living Together*) (2004) en *Humor and Satire* (subthema van *Creating Spaces of Freedom*) (2005).

Het Prins Claus Fonds hanteert een breed cultuurbegrip hetgeen terug te zien is in de disciplines waarin het actief is: beeldende kunst, muziek, theater, dans, literatuur, media/journalistiek, audiovisueel, bouwkunst, cultureel erfgoed (immaterieel en materieel), design, filosofie, fotografie, cultuur en ontwikkeling en sport (sinds 2003).

Op basis van het beleidsplan van 1997 zijn vier programma's ontwikkeld: Prijzen, Publicaties, Uitwisselingen en Activiteiten. In de evaluatie van 2001 werden suggesties gedaan ten aanzien van de programma's en ook de onderlinge samenhang daarvan, waarna in de Toekomstvisie de programmaomschrijvingen zijn aangescherpt. Ook werd een voorstel gedaan de al bestaande activiteiten uit te breiden door het ondersteunen van netwerken. Daartoe is het Netwerksamenwerkingsprogramma opgezet. In 2003 is het Cultural Emergency Response (CER) programma geïnitieerd naar aanleiding van de oorlog in Irak en de daarop volgende roof van voorwerpen uit musea en bibliotheken.

MIDDELEN

In de eerste jaren na de oprichting van het Fonds ontving het een subsidie van fl. 5.000.000 (ca. € 2.25 miljoen) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Vanaf 2002 ontvangt het Prins Claus Fonds jaarlijks € 3.4 miljoen van het ministerie. Daarnaast ontvangt het Fonds sinds 2002 een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij, vanaf 2003 € 500.000 per jaar. Dit betreft een meerjarige verbintenis (tot en met 2010) die echter niet structureel is omdat de Postcode Loterij zich verbindt jaarlijks een 'uitsluitend door haar te bepalen bedrag' uit te keren. Door samenwerking met andere fondsen, en rente inkomsten op kapitaal en sponsoring in natura (bv. hotelkamers rondom prijsuitreiking) heeft het Fonds van 2001-2005 de beschikking gehad over inkomsten van rond de € 4 miljoen per jaar. In de overeenkomst met het Ministerie van Buitenlandse Zaken is vastgelegd dat maximaal 20% kan worden besteed aan overheadkosten. Aan de subsidie is verder onder meer de verplichting verbonden jaarlijks een goedkeurende accountantsverklaring voor te leggen aan het ministerie.

In 2005 is de samenwerking tussen de Nationale Postcode Loterij en het Prins Claus Fonds vanaf 2002 geëvalueerd. Het positieve oordeel over de samenwerking van beide partijen resulteerde in een overeenkomst tussen de Loterij en het Fonds tot 2011. In de evaluatie geeft de Nationale Postcode Loterij aan dat: 'De honorering van het extra project *'De Sahel [Opera]'* een bevestiging is dat de relatie in de toekomst nog vele mogelijkheden biedt om uit te bouwen en te intensiveren'.

Het Fonds gaf aan o.a. door de bijdrage van de Nationale Postcode Loterij, beter in Nederland zichtbaar te kunnen maken wat het in de rest van de wereld doet. Dit kan het Fonds meer positieve bekendheid geven in Nederland.

In 2005 is een Fondsenwervingplan voor de periode 2006-2011 opgesteld om meer structureel externe financiering aan te trekken. Met een ruimer budget kunnen meer activiteiten worden gefinancierd. Ook kan het dienen om het financiële en maatschappelijke draagvlak te versterken en uit te breiden, zowel nationaal als internationaal. Voor andere externe financiering van het Fonds zelf wordt gedacht aan andere overheidsinstellingen (dan het Ministerie van Buitenlandse Zaken) en materiële sponsoring. Daarnaast wordt gedacht aan partners die projecten inhoudelijk en financieel kunnen versterken, een formule waarmee ervaring is opgedaan in diverse samenwerkingsverbanden zoals met Stichting Doen in het kader van de Boliviaanse Barokmuziek en met de Mondriaan Stichting voor wat betreft diverse reizen. Voor het programma CER wordt beoogd bedrijven te interesseren gelden beschikbaar te stellen t.b.v. specifieke noodsituaties. Het Fonds zal ook de mogelijkheden van legaten en donaties verder verkennen, o.a. door informatie over het Fonds beschikbaar te maken bij notarissen. De doelstelling van de additionele fondsenwerving is tot een verruiming van het budget te komen, oplopend tot een totaal van € 5 miljoen in 2011.¹

ORGANISATIE

Het Prins Claus Fonds is een stichting, waarbij de operationele taken gedelegeerd zijn aan een directeur. Tot zijn dood in 2002 was Prins Claus zelf de erevoorzitter van het bestuur, een functie die vanaf 2003 door zijn twee zonen, Prins Friso en Prins Constantijn, is overgenomen. In dat jaar werd het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur samengevoegd tot één bestuur, dat op meer afstand van het bureau en de dagelijkse gang van zaken zou komen te staan.

De directeur geeft de dagelijkse leiding aan het bureau, waar in 2001 negen medewerkers (7 fte) werkten, dat in 2005 is uitgegroeid tot 15 personen (13,1 fte).

De directeur is organisatorisch, inhoudelijk en financieel verantwoordelijk en rapporteert aan het bestuur.

PROFIEL/POSITIONERING

Vanaf 2002 heeft het Fonds zijn communicatiebeleid geïntensiveerd. Door de bijdrage van de Nationale Postcode Loterij vanaf 2002 ontstond er ook de financiële ruimte om een actief communicatiebeleid in Nederland op te zetten.

De belangstelling van de media rondom de uitreiking van de Prins Claus Prijs is altijd groot geweest, zowel in Nederland, als in de landen van herkomst van de laureaten. Het onder de aandacht brengen van activiteiten die elders plaats vinden is mogelijk geweest door bijvoorbeeld optredens van begunstigden in Nederland. Ook door de jaarlijkse uitreiking van de Prince Claus Fund Film Grant (€ 15.000) tijdens het Filmfestival Rotterdam maakt het Fonds zich zichtbaar in Nederland.

Voor communicatie maakt het Fonds steeds intensiever gebruik van de website. In 2006 werd de site bezocht door gemiddeld 4200 bezoekers per maand. Vanaf 2005 is aan de site ook een database gekoppeld met daarin alle projecten vanaf dat jaar. Ook via de website de Kracht van Cultuur (www.krachtvancultuur.nl) wordt informatie over het Fonds aangeboden. Via deze website, eerst in beheer van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, nu van de Nederlandse Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (NCDO), wordt cultuur en ontwikkeling onder de aandacht gebracht. Behalve over het Prins Claus Fonds is hier ook informatie van verschillende andere (Nederlandse) cultuur en ontwikkelingsorganisaties te vinden. De regelmatige nieuwsbrief wordt naar 1400 e-mail adressen verstuurd. Deze site wordt dagelijks 400-600 maal aangeklikt (ter vergelijking: de NCDO site 600-800 maal).

SAMENWERKING MET ANDERE ORGANISATIES

Behalve een groot en actief netwerk in de wereld, werkt het Prins Claus Fonds ook op verschillende terreinen samen met organisaties in Nederland. Enerzijds zijn het culturele of wetenschappelijke organisaties of instituten zoals de Mondriaan Stichting, Praemium Erasmianum, BAK (Basis voor Actuele Kunst, Utrecht), ISIM

1. Bij het schrijven van dit rapport waren de gegevens over de op basis van het Fondsenwervingplan in 2006 behaalde resultaten nog niet beschikbaar.

(International Institute for the Study of Islam in the Modern World), het Internationale Filmfestival Rotterdam, Nederlands Instituut voor Zuidelijk Afrika, de Veerstichting, Poetry International, Institute of Social Studies, anderzijds zijn het andere fondsen die zich ook specifiek bezig houden met het thema cultuur en ontwikkeling, zoals Hivos Cultuurfonds en Stichting Doen, en ontwikkelingssamenwerkingsorganisaties zoals Cordaid. Ook met NCDO heeft het Fonds samengewerkt.

4 BEVINDINGEN

4.1 DE EVALUATIE VAN 2001

Van de aanbevelingen van de evaluatiecommissie in 2001, had een aantal betrekking op het professionaliseren van de organisatie en de aanvraag procedures.¹ De procedures voor de selectie van aanvragen en het nomineren van prijswinnaars zijn beter vastgelegd en worden toegepast. De aanbevolen interne evaluaties hebben plaatsgevonden voor grote evenementen en voor het Netwerksamenwerkingsprogramma en CER. De samenwerking met de Nationale Postcode Loterij wordt eens per vier jaar geëvalueerd. Een voorgestelde herziening van de organisatie-, bestuurs- en beheersstructuur werd, zij het met enige accentverschillen, doorgevoerd.

Voor wat betreft de aanbevelingen die betrekking hadden op de programma's (Publicaties: steun aan tijdschriften, duidelijker signatuur van Journal; niet zelf conferenties organiseren in het buitenland, maar bestaande regionale netwerken ondersteunen) werden verschillende opties onderzocht en, ook met enige accentverschillen, aanpassingen gerealiseerd. De netwerkgedachte kreeg prioriteit in de Toekomstvisie van het Fonds, waarin het zichzelf als netwerkorganisatie benoemde en een programma op dat gebied introduceerde. De aanbeveling het Fonds en zijn activiteiten beter bekend te maken in de landen van begunstigden en in Nederland leidde tot een geïntensiveerd communicatiebeleid (zie par. 4.5).

Als reactie op de aanbeveling de Prins Claus Fonds Library niet voort te zetten, stelde het Fonds dat dit programma juist nodig is voor het documenteren van de resultaten van debatten waarmee het Fonds duidelijk maakt waar het voor staat en wat het wil bereiken. Ook vond het de aanbeveling in tegenspraak met een andere aanbeveling om de communicatie van het Fonds te versterken. Besloten werd het programma voort te zetten en op basis van een strenge selectie slechts een beperkt aantal boeken per jaar uit te geven, met een innovatieve aanpak en van hoge kwaliteit. Een redactieraad kiest toekomstige uitgaven. Om het bureau te ontlasten werd een ervaren externe managing editor aangesteld die samenwerkt met gerenommeerde uitge-

verijen met goede distributiekkanalen zodat de boeken een brede verspreiding kunnen krijgen.² Het Fonds werkt nu samen met zijn tweede managing editor, tevens uitgever bij een internationale uitgeverij. De huidige Redactieraad ziet de noodzaak van de Library omdat deze het werk van het Fonds zichtbaar maakt in een niet vluchtig medium. De bijdrage van het Fonds is cruciaal om de uitgaven mogelijk te maken. De Library is afhankelijk van het Fonds omdat het zonder marketing budget, via het netwerk van het Fonds toegang heeft tot een potentieel geïnteresseerd publiek en tot *free publicity* via boekbesprekingen. In bijlage 4 is een overzicht van de belangrijkste aanbevelingen van de evaluatiecommissie van 2001 opgenomen.

4.2 PROGRAMMA'S EN BENADERING

Het Prins Claus Fonds kent zes programma's: *Prijzen, Publicaties, Uitwisselingen, Activiteiten, Netwerksamenwerkingen* en het *Cultural Emergency Response Program*.

De eerste vier programma's zijn op basis van het beleidsplan van 1997 ontwikkeld in de periode tot 2001.

In de periode waar deze evaluatie zich op richt (2001–2005) zijn twee nieuwe programma's gestart.

- In het *Netwerksamenwerkingsprogramma* gaat het Fonds driejarige samenwerkingen aan met effectieve en innoverende organisaties waar het al mee samenwerkte.
- Het *Cultural Emergency Response Program* is opgericht na de verwoesting van cultureel erfgoed tijdens de oorlog in Irak. Al eerder had de wereld machteloos toe moeten zien hoe het Taliban-regime in Afghanistan de Boeddhabeelden in de Vallei van Bamiyan had verwoest. Het Fonds zag een behoefte aan snelle ondersteuning in noodsituaties. Geen van de andere culturele fondsen is actief op dit gebied.

ACTIEF EN PASSIEF FONDS

In de Toekomstvisie wordt onderscheid gemaakt in een actieve benadering, waarbij het Fonds activiteiten initieert en een passieve benadering waarbij het wacht op verzoeken om ondersteuning van anderen. Ook is een combinatie hiervan mogelijk. Als actief fonds onderscheidt het Fonds zich van andere fondsen, vooral in die zin dat het zich mede verantwoordelijk stelt voor de activiteiten. Dit heeft echter ook consequenties

1. Zie bijlage 4 voor aanbevelingen van de eerste evaluatiecommissie, 2001.

2. Notulen Algemene Bestuursvergadering, 18 mei 2001.

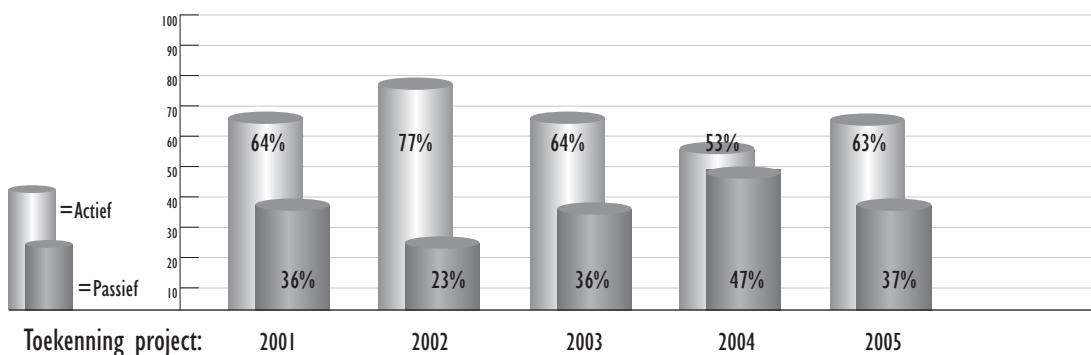
voor de eigen organisatie, zowel wat betreft de benodigde competenties van de medewerkers, als de omvang van de organisatie (medewerkers, adviseurs en adviescommissies). Dit beïnvloedt de hoogte van de overheadkosten.¹

Het prijzenprogramma, een deel van het publicatieprogramma (de productie van een Awardsboek, de Journal en de PCF Library), het CER en het initiëren van tentoonstellingen, bijeenkomsten en evenementen (Sahel Opera) zijn als actief te kenmerken. Bijdragen aan publicaties van derden en de programma's Uitwisseling en Activiteiten, inclusief het verstrekken van tickets volgen grotendeels een passieve benadering. Het aangaan van Netwerksamenwerkingen is half actief en half passief.

Gestreefd wordt ca. de helft van de uitgaven aan activiteiten te besteden als 'passief fonds', het andere deel aan eigen initiatieven. (Hierbij worden de Sahel Opera en het Prijzen programma buiten beschouwing gelaten).² Dit streven werd volgens de gegevens van het Fonds alleen in 2004 gehaald.³

Het Fonds hecht aan de actieve benadering omdat het zich daarmee met een inhoudelijke bijdrage profileert. Het Fonds beoogt daarmee te evolueren tot 'kenniscentrum', waarbij de aanwezige expertise en opgedane ervaring gedeeld kan worden met individuen en organisaties in Nederland en daarbuiten.

GRAFIEK 4.1: VERDELING ACTIEVE EN PASSIEVE BENADERING 2001-2005

4.2.1 PRIJZEN

Het prijzenprogramma trekt de meeste aandacht zowel in Nederland als ook internationaal. Het beoogt mensen of organisaties te eren die aansluiten bij de idealen van het Fonds, en die daarnaast een rolmodel en bron van inspiratie voor anderen kunnen zijn. Behalve prijzen voor uitzonderlijke initiatieven die culturele diversiteit en kwaliteit bevorderen (maximaal tien prijzen

van € 20.000, vanaf 2002 € 25.000⁴), wordt ieder jaar een grote prijs (eerst US\$ 100.000, vanaf 2000 € 100.000) uitgereikt vanwege uitzonderlijke prestaties op het gebied van cultuur en ontwikkeling. Aan de besteding van het prijzengeld worden geen restricties opgelegd of voorwaarden gesteld, een principe afkomstig van Prins Claus.

1. Notulen Algemene Bestuursvergadering, 9 november 2001.

2. Gesprek met Els van der Plas, 28 augustus 2006 en toelichting Geerte Wachter, Prins Claus Fonds.

3. Overzicht bestedingen 2001-2005, juni 2006.

4. Dit bedrag werd per bestuursbesluit van 23-08-2002 gewijzigd om de hoofdprijs en kleinere prijzen iets dichterbij elkaar te brengen.

De internationale jury (Prins Claus Prijzencommissie) kiest het merendeel van de laureaten op basis van een thema, dat in overleg met het bestuur wordt vastgesteld.

De thema's voor de prijzen waren achtereenvolgens:

2001: Bruggen Bouwen, Carnaval

2002: Talen en interculturele uitdrukkingvormen

2003: De toekomst is handgemaakt: de overleving en innovatie van handwerk

2004: De positieve resultaten van asiel en migratie

2005: Humor en satire

Begunstigden van het Fonds komen in beginsel niet voor een Prijs in aanmerking in het jaar dat zij steun voor een activiteit ontvangen.¹ De jury draagt genomineerden voor aan het bestuur, die de definitieve lijst van laureaten vaststelt.

BOX 4.1: HOOFDPRIJSWINNAARS 2001-2005

2001: Stichting Zomercarnaval, Rotterdam en Peter Minshall, Trinidad:

het Zomercarnaval, geïnitieerd door de Antilliaanse gemeenschap, viert in Rotterdam de multiculturele of internationale uitwisseling. Peter Minshall vernieuwde wereldwijd het uiterlijk van het Carnaval als ontwerper van maskerades.

2002: Mohammed Chafik, Marokko:

als schrijver en wetenschapper heeft hij een bijdrage geleverd aan de erkenning van de Berbercultuur en taal in Marokko en daarbuiten.

2003: Wang Shixiang, China:

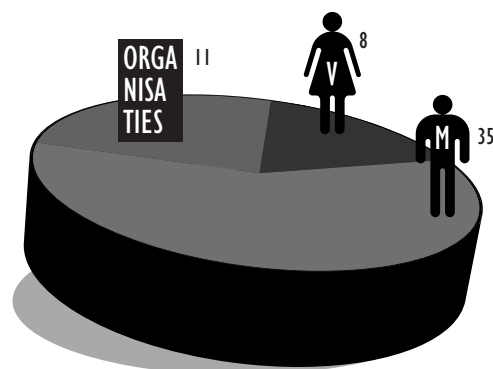
als erkenning voor zijn nauwkeurige onderzoek naar de populaire cultuur en ambachten in China.

2004: Mahmoud Darwish, Palestina:

in 35 talen vertaalde dichter. Oprichter en redacteur van het literaire tijdschrift Al Karmel, dat ruimte biedt aan interculturele discussies over intellectuele kwesties.

2005: Zapiro/Jonathan Shapiro, Zuid-Afrika: zijn cartoons leveren een scherpzinnig commentaar op de sociale en politieke omstandigheden binnen en buiten de regio en worden gepubliceerd in Zuid-Afrikaanse kranten en in de internationale pers.

Naast de hoofdprijzen worden jaarlijks tien prijzen uitgereikt. In 2002 en 2004 waren dit er negen omdat genomineerden afvielen. In de Toekomstvisie is expliciet vermeld dat bij de nominaties rekening wordt gehouden met geografische spreiding en verdeling over de verschillende disciplines. Vanuit het Fonds is gevraagd om meer nominaties uit Afrika, alsook om meer vrouwen en nog onbekende mensen met grote kwaliteiten.² In bijlage 5 (tabel 5.1 - 5.4) wordt een overzicht gegeven van alle prijswinnaars per jaar naar discipline, geslacht en regio. Hieruit blijkt dat de prijzen over een groot aantal disciplines verdeeld zijn, waarbij de disciplines Cultureel Erfgoed en Literatuur relatief sterk zijn vertegenwoordigd. Het aantal vrouwelijke prijswinnaars is nog beperkt (8 van de 54).

Geslacht prijswinnaars 2001-2005

1. Notulen Algemene Bestuursvergadering, 15 augustus 2005 en mededeling PCF in feitelijke reactie op het evaluatierapport, 29 juni 2007.

2. Notulen bestuursvergadering, 27 augustus 2004, 25 februari 2005.

De prijswinnaars zijn verdeeld over de regio's: Afrika (15), Azië (22), Latijns-Amerika¹ (13) en Europa/elders (4). Gemiddeld komen 5 laureaten per jaar uit landen die horen tot de 50 minst ontwikkelde landen. De overigen komen uit landen met een midden inkomen. Tweemaal werd een prijs toegekend aan personen uit een land met een hoog inkomen (Nederland en Israël).²

De meest controversiële prijs was in 2004 de hoofdprijs voor de Palestijnse dichter Mahmud Darwish. Behalve kritische artikelen in de pers (b.v. Nieuw Israëlitisch Weekblad) leidde deze prijstoekenning tot kamervragen van de SGP over zijn betrokkenheid bij de PLO. Het Prins Claus Fonds heeft in deze discussie benadrukt dat Darwish een dichter is van wereldformaat die steeds kiest voor dialoog en voorstander is van vrede op basis van twee soevereine staten.

PRIJSUITREIKING

Met uitzondering van het jaar 2002 worden prijswinnaars al in oktober bekend gemaakt, om zo een extra persmoment te scheppen. De uitreiking van de hoofdprijs vindt in principe in december plaats in het bijzijn van de Koningin en leden van de koninklijke familie. 2001 was de laatste maal dat Prins Claus zelf de prijs uitreikte. De laatste jaren wisselen de twee erevoorzitters elkaar af bij het uitreiken van de Prijs. Ieder jaar wordt een Awardsboek voorbereid, met artikelen over het thema, het juryrapport en een introductie van de prijswinnaars. De 'kleinere' prijzen worden gewoonlijk uitgereikt door de Nederlandse ambassadeur in het land waar de prijswinnaar verblijft. Het Prins Claus Fonds ondersteunt de ambassades bij de voorbereidingen voor de uitreiking.

De belangstelling van de media rondom de uitreiking van de Prins Claus Prijs is altijd groot geweest, zowel in Nederland als in landen van laureaten. In de Nederlandse pers verschijnen ieder jaar kleine berichten vaak voorzien van een foto, en langere inhoudelijke artikelen in de dagen voor of na de prijsuitreiking. In 2005 werden twee uitgebreide artikelen over de hoofdprijswinnaar en drie over drie van de overige prijswinnaars gepubliceerd. Ook de uitreikingen elders leidden tot artikelen in de nationale pers ter plaatse, soms in de internationale media. Soms treden prijswinnaars op in

Nederland: de Chinese popster Cui Jian (laureaat 2000) in de Melkweg in 2002; Boliviaanse Barokmuziek (laureaat 2002) in het Concertgebouw in 2005; Ivaldo Bertazzo (choreograaf en laureaat 2004), trad op in het kader van het Holland Dance Festival, 2005. Vanaf 2005 zijn ook via dagbladadvertenties activiteiten publicitair ondersteund, onder andere in verband met de prijswinnaar van 2005, Zapiro. Op de Nederlandse televisie is een enkele maal een reportage uitgezonden over een laureaat: Mathare Youth Sports Association, Zembra, Vara (2003), en choreograaf Ivaldo Bertazzo, TV West (2005).

Uit een enquête onder ambassades blijkt dat bijna de helft heeft samengewerkt met het Prins Claus Fonds in het kader van een prijsuitreiking. Bijna 80% van de ambassades is bekend met de laureaten. Een meerderheid is positief over de keuze van prijswinnaars. Waardering is er voor de internationale stimulans die de prijs geeft aan lokaal bekende kunstenaars of initiatieven en ook voor het niet volgen van geijkte paden. De keuze voor het thema 'humor en satire' met een cartoontekenaar als hoofd-laureaat kreeg bijval, vanwege het belang van de strip als communicatiemiddel in delen van Afrika, ook voor maatschappelijk relevante onderwerpen. Daarmee wordt tevens een grote groep jongeren bereikt. Ook wordt waardering uitgesproken voor toekenning van een prijs aan personen die zich inzetten voor de cultuur van achtergestelde bevolkings-groepen en het bevorderen van hun culturele identiteit. Een aantal ambassades geeft aan waardevolle contacten te leggen met prijswinnaars of partners van het Fonds. Twee respondenten wijzen er op dat het Fonds ervoor moet waken prijzen toe te kennen aan kunstenaars die reeds veelvuldig blijken van waardering hebben ontvangen.

De prijsuitreiking als jaarlijks terugkerend evenement wordt door degenen die daarbij aanwezig zijn als zeer positief ervaren: het is goed georganiseerd en zorgvuldig voorbereid, het heeft kwaliteit en geeft uitstekende netwerkmogelijkheden (nationaal en internationaal). Het is een prachtige gelegenheid om kunst en kunstenaars in het kader van cultuur en ontwikkeling, en het Fonds voor het voetlicht te brengen. Door de aanwezigheid van het Koninklijk Huis heeft de bijeenkomst

1. Inclusief Caribisch gebied.

2. Zie overzicht in tabel 5.4, bijlage 5.

extra impact. Een paar respondenten vragen zich af of de uitreiking niet te exclusief is en of niet te vaak dezelfde mensen aanwezig zijn.

EFFECTEN VAN TOEKENNING VAN DE PRIJZEN

Uit de schriftelijke enquête onder prijswinnaars blijkt dat de meerderheid van de prijswinnaars vóór het ontvangen van de prijs, het Prins Claus Fonds nauwelijks of in het geheel niet kende. Als effect van de prijs leggen de ontvangers de nadruk op de immateriële aspecten, meer dan op het aan de prijs verbonden geldbedrag. De toekenning betekent over het algemeen erkenning en meer respect, ook bij de nationale media. Een laureaat gaf aan dat de prijs ook aan haar landgenoten laat zien dat, hoewel zij het westen bekritiseert, zij ook (of toch) in het westen wordt gerespecteerd.

De laureaten zijn bijzonder positief over de wijze waarop het Fonds hen tegemoet treedt. Veel van de prijswinnaars treden na de toekenning van hun prijs toe tot

het netwerk van het Fonds, soms als adviseur in een van de commissies. Ook worden projecten opgezet met prijswinnaars, of leidt het tot het aangaan van een Netwerkpartnerschap (Mathare Youth Sport Association; Boliviaans Barok Muziek; Utan Kaya). Prijswinnaars die nadien een aanvraag indienen bij het Fonds zijn echter niet verzekerd van goedkeuring: van de ca. 20 aanvragen van prijswinnaars werden er 7 afgewezen. Slechts 1 prijswinnaar zegt (na één jaar) niet meer in contact te zijn met het Fonds.

4.2.2 PUBLICATIES

Het Fonds financiert 5 soorten publicaties: Het tijdschrift van het Fonds (de 'Journal'); bijdragen aan publicaties die als aanvraag worden ingediend, Awardsboeken, de Prince Claus Fund Library en eigen uitgaven als een jubileumagenda. De verdeling van het publicatiebudget, vanaf 2003 rond de € 500.000 per jaar, over de verschillende soorten publicaties is als volgt:

TABEL 4.1: VERDELING PUBLICATIEBUDGET (allocaties) (x € 1000)

Jaar	Journal (per 2 nrs)	Aanvragen van derden	Awardsboek	PCF Library	PCF activiteit	Totaal
2000	54					
2001		216	27	61 ¹	10	314
2002	75	151	30		15	271
2003		181	33	270 ²		484
2004	90	368	45			518
2005	90	301	45		35	471

¹ Het bedrag voor de Library is gealloceerd in 2001, maar ter vervanging van een activiteit uit 1999.

² In 2003 is € 300.000 voor de Library gealloceerd, maar werd het bedrag dat nog resteerde van de allocatie uit 2001 (zie voorgaande noot) met € 30.000 vermindert.

De activiteiten die ten laste van het Publicatie budget zijn ondersteund zijn verdeeld over de verschillende disciplines. Cultuur en ontwikkeling (17), literatuur (21) en media/journalistiek (14) zijn hierbij het meest vertegenwoordigd (zie bijlage 5, tabel 5.1).

JOURNAL

Het doel van de Prince Claus Fund Journal is om een groot en breed publiek op de hoogte te houden van de

activiteiten van het Fonds en de verschillende thema's die het Fonds onderzoekt. Voorgenomen is de Journal tweemaal per jaar te laten verschijnen. Met de oplage van 6000 exemplaren wordt een brede verspreiding onder geïnteresseerden in de wereld nagestreefd. In de periode 2001-2005 zijn in tegenstelling tot het voornemen geen tien, maar zes Journals uitgegeven, een reden hiervoor is dat de website de rol overgenomen heeft om in het algemeen te informeren

BOX 4.2: THEMA'S VAN JOURNAL EDITIES

Journal 6, December 2001

Artikelen over diverse onderwerpen

Journal 7, December 2001

Speciaal nummer met als onderwerp *Carnival*

Journal 8, Maart 2002

Speciaal nummer met als onderwerp

Cosmopolitanism and the nation-state

Journal 9, Augustus 2003

Artikelen over diverse onderwerpen

Journal 10a, December 2003

Speciaal nummer met als onderwerp *The Future is*

handmade, The survival and Innovation of Crafts

Journal 11, December 2004

Speciaal nummer met als onderwerp *Asylum and Migration*

over activiteiten van het Fonds. De Journal is zich daarom meer op thema's gaan richten. (zie Box 4.2)
De voorziene Journals in 2005 zijn pas in de jaren daarna uitgekomen.

EFFECTEN VAN DE PUBLICATIE VAN DE JOURNAL

Respondenten geven aan de Journal te lezen en daar inspiratie uit te halen. Zij geven aan zich daardoor beter bewust te zijn van de verschillende culturele activiteiten van het Fonds in de wereld. Sommigen nemen de inhoud slechts snel door, en suggereren dat ook met mensen met weinig tijd rekening gehouden zou kunnen worden. De inhoud wordt door de meesten zeer gewaardeerd, hoewel sommigen stellen dat de vormgeving van de Journal een belemmering vormt bij het lezen.

BIJDRAGEN VAN PRINS CLAUS FONDS AAN PUBLICATIES

Het Prins Claus Fonds heeft in de periode 2001-2005 bijgedragen aan de uitgave (zeventwintig maal) en distributie (één maal) van publicaties en tijdschriften (elf), aan bijeenkomsten gericht op het boekenvak (negen), en aan reiskosten naar o.a. boekenbeurzen (tien) zoals de internationale kinderboekenbeurs in Bologna of een internationaal poëziefestival in Dakar, Senegal. Het Fonds is instrumenteel geweest bij het opzetten van

het Caribbean Publishers Network, heeft bijgedragen aan de conservering van een audiovisuele bibliotheek in Pakistan en een computer voor een veelbelovend schrijver. Het Fonds was ook partner in een aantal projecten, waaronder bijvoorbeeld via een bijdrage aan het tijdschrift *Generation Now*, een Nederlands jongeren-tijdschrift. Het Prins Claus Fonds leverde aan dit tijdschrift een inhoudelijke bijdrage, om zo projecten en activiteiten onder de aandacht van deze doelgroep te brengen. In totaal is in de periode 2001-2005 € 1.217 miljoen aan bijdragen verstrekt, aan 61 externe projecten, gemiddeld € 19.956 per bijdrage.¹ De laagste bijdrage is gegeven aan onderzoek naar de geschiedenis van de fotografie in het Caribisch gebied (€ 621). De hoogste bijdrage aan het opzetten van een database en on line ontsluiting over de fotograaf Hashem El Madani, door de Arab Image Foundation in Libanon (€ 96.968).

EFFECTEN VAN DE BIJDRAGEN

De bijdragen aan kleine uitgevers, tijdschriften en reiskosten voor het opzetten of uitbouwen van netwerken in de uitgeverswereld worden gewaardeerd. Begunstigden geven aan dat bijdragen het mogelijk hebben gemaakt netwerken waarin relevante informatie kan worden uitgewisseld aanzienlijk te vergroten en meer aandacht voor hun activiteiten te krijgen.

AWARDSBOEKEN

Naar aanleiding van de jaarlijkse uitreiking van de Prins Claus Prijzen wordt een boek uitgegeven over het thema van de Award en de prijswinnaars in een oplage van 4500 stuks.

EFFECTEN VAN DE AWARDSBOEKEN

Doordat naast de Journal het Awardsboek breed wordt verspreid, noemen veel respondenten het. De kwaliteit van de uitgave wordt gewaardeerd en de inhoud inspireert.

LIBRARY

De Library heeft als prioriteit onderwerpen die van groot cultureel belang zijn in kwaliteitspublicaties uit te geven. Het gaat hierbij om thema's waarvan het Fonds meent dat deze zonder het Fonds niet gepubliceerd zouden worden en dus geen aandacht zouden krijgen.

1. Zie tabel in bijlage 6 voor de verantwoording van deze cijfers.

Talentvolle auteurs en kunstenaars uit de werklanden van het Fonds krijgen de kans innovatieve ideeën en culturele visies onder de aandacht van een breed publiek te brengen. De productie vindt plaats in samenwerking met gerenommeerde uitgeverijen over de hele wereld, waarbij de toegang tot distributiekanaal één van de selectiecriteria is.

In de periode 2001-2005 zijn negen publicaties uitgekomen binnen het Prince Claus Fund Library fonds. De publicaties verschijnen in het algemeen in een oplage van 2000 tot 2500 stuks. Een succesvol boek uitgekomen vóór de huidige evaluatie periode, 'The Art of African Fashion' kwam in een oplage van 4500 exemplaren uit en een herdruk is gepland. Een overzicht van de verschenen publicaties en de publicaties in voorbereiding is weergegeven in bijlage 7.

EFFECTEN VAN DE LIBRARY

Weinig respondenten hebben direct gerefereerd aan titels uit de PCF Library. Enkel vinden dat het Fonds mooie boeken uitgeeft. Individuele respondenten zijn kritisch over de beschikbaarheid, de kwaliteit of toegankelijkheid van verschillende publicaties, en daardoor hun bruikbaarheid.

4.2.3 UITWISSELING EN ACTIVITEITEN

Activiteiten (inclusief Tickets) en Uitwisseling zijn enkele malen als aparte programma's opgenomen in de jaarlijkse bestedingsoverzichten, soms gezamenlijk. Vanaf 2004 zijn Activiteiten, Tickets en Uitwisselingen tot één begrotingspost samengevoegd (zie bijlage 14).

Aanvragen moeten passen binnen de hoofdthema's van het Fonds, die onderverdeeld zijn in subthema's. (*Zones of Silence*, *Culturele Vrijplaatsen*, *Schoonheid in Context* en *Living Together*). Accenten die binnen deze thema's gelegd werden waren b.v. *Urban Heroes* (vanaf 2000), waarin o.a. filmproducties werden gefinancierd en *Waarheid en Verzoening*. In 2003 werd binnen het thema *Zones of Silence* het ontwikkelen van activiteiten in oorlogsgebieden en politiek complexe landen benadrukt door een bezoek te brengen aan Kongo voor het leggen van contacten en scouting. Dit resul-

teerde in negen projecten in de daarop volgende jaren. Eind 2004 vond een dergelijke oriëntatieris plaats naar Bangladesh en Pakistan, wat leidde tot de ondersteuning van een aantal tickets. Gebieden waar naar nieuwe activiteiten en partners werd gezocht in 2005 waren Afghanistan, Bhutan, Irak, Syrië en de Centraal Aziatische Republieken.

Aan de thema's *Living Together* en *Culturele Vrijplaatsen* werd in 2005 'Humor en Satire' toegevoegd. Wat betreft disciplines is er vanaf 2002 de wens geweest het muziekbeleid beter te formuleren en te intensiveren, waar een oriëntatieris naar Brazilië aan bijdroeg. In 2003 werd dat opgevolgd door de uitgave van diverse CD's met Afghaanse en Braziliaanse muziek, Senegalese en Marokkaanse rapmuziek en werd een begin gemaakt met de ontwikkeling van de Boliviaanse Barok muziek. De eerste gedeeltelijke sportactiviteit van het Fonds werd ook in 2003 gesteund, het Street Arts Festival in Ivoorkust, waarna dit in 2004 toegevoegd werd als discipline van het Fonds. In 2004 werd ook aandacht gegeven aan experimentele film en theater.

In totaal zijn ca. 450 bijdragen gegeven aan aanvragen, inclusief tickets. Een beschrijving van de aanvraag procedure en de selectie van aanvragen is te vinden in de paragraaf 'Selectie van aanvragen' (4.3 'Financieel Management', pagina 27). Box 4.3 geeft enige voorbeelden van ondersteunde festivals en bijeenkomsten.

UITWISSELING

Het Uitwisselingsprogramma is opgezet om door het organiseren van bijeenkomsten over cultuur en ontwikkeling in de (derde) wereld het culturele debat te stimuleren. Ook uitwisseling tussen, en ondersteunen van, lokale en internationale netwerken valt onder dit programma. De evaluatie van 2001 stelde dat dit programma een te grote belasting voor het bureau zou vormen, en formuleerde een aanbeveling vooral bijeenkomsten of conferenties georganiseerd door derden te ondersteunen. In de Toekomstvisie is dit overgenomen. In de periode 2001-2005 zijn onder het uitwisselingsprogramma veertien conferenties, lezingen en debatten georganiseerd door het Fonds, veelal

BOX 4.3: SELECTIE ONDERSTEUNDE FESTIVALS EN BIJEENKOMSTEN

- **Beeldende kunst:** Lima Biënnale, Peru; Dak'Art Biënnale, Senegal; Guangzhou Triënnale, China; Venetië Biënnale, Italië
- **Dans:** Festival Montevideo Sitiada, Uruguay
- **Film:** Zanzibar International Film Festival, Tanzania; Fespaco, Burkina Faso; Durban Film Festival, Zuid-Afrika; Buenos Aires Film Festival, Argentinië; Shadow Festival, Amsterdam (documentaire festival voor experimentele films), VideoBrasil International Electronic Art Festival, Brazilië
- **Foto:** Aleppo, Syrië; Rencontre de la Photographie Africaine de Bamako, Mali; Chobi Mela, fotofestival Bangladesh (georganiseerd door Netwerkpartner DRIK, ook reizend naar Calcutta en New Delhi); International Photography Gathering, Le Pont Gallery, Syrië
- **Literatuur:** Fest'Africa sous les Etoiles, Tsjaad; Time of the Writer, Durban, Zuid-Afrika; Passaat Winde (Trade Winds) literatuur festival, Zuid-Afrika; Utan Kayu Literary Festival, Indonesië; Les rencontres poétique Internationale de Dakar, Senegal
- **Mode:** Alokpa, Togo
- **Muziek:** International Festival of Latin American Baroque and Renaissance Music, Bolivia; Festival of the Diaspora, Zuid-Afrika; Festival Banlieu Rhythm, Senegal
- **Strips:** 5e Salon Africain de la Bande Dessinée et de la Lecture pour la Jeunesse, Kongo
- **Theater:** Festival of Nigerian Art, Nigeria; Festival Centroamericano de las Artes, Honduras; Festival Int. de l'acteur, Kongo; Filbleu theater festival, Togo

in samenwerking met andere organisaties. Het merendeel (tien) van deze activiteiten vond plaats in Nederland. Deze activiteiten zijn in bijlage 8 samengevat.

DOOR ANDEREN GEÏNITIEERDE UITWISSELINGSPROJECTEN

Van de door anderen geïnitieerde uitwisselingen vond het merendeel in Afrika plaats (82), daarnaast waren er ook evenementen in Latijns-Amerika en Caraïben (34) en Azië (27). Naast regionale projecten was er in ieder geval in zeven gevallen sprake van een Zuid-Zuid uitwisseling (zie bijlage 9). De uitwisselingen hadden met name betrekking op de disciplines beeldende kunst (27 maal) (vaak in combinatie met audiovisuele kunsten), cultuur en ontwikkeling (25 maal), theater (22), literatuur (19) en dans (13) (zie bijlage 5, tabel 5.1). In totaal is in de periode 2001-2005 circa € 2.5 miljoen aan bijdragen verstrekt, aan 117 projecten (exclusief tickets) gemiddeld € 21.656 per bijdrage.¹

Het uitwisselingsprogramma steunt een breed spectrum van activiteiten, variërend van een bijdrage aan de jubileum activiteiten van een Keniaanse digitale kunst opleidingscentrum (€ 3.500) tot het ondersteunen van het Zuid-Afrikaanse Center for Creative Arts, organisator van het 'Time of the Writer Literary Festival' en 'Poetry Africa' (incl. Poetry rap en slam) en actief als doorgeefluik van literatuur naar de Townships (€ 90.000).

Andere activiteiten zijn bijdragen aan een literatuurfestival in Tsjaad, een congres over de Arabisch-Turkse dialoog in Turkije, een hedendaagse dansworkshop in Cambodja. In 2003 was er speciale aandacht voor Kongo, met bijdragen aan het Festival Internationale de l'Acteur met deelnemers uit elf landen, en het Festival Carre, een Congolees/Gabonees theaterfestival. In Colombia werd in 2001 het Poetry Medellin festival gesteund, zowel met vliegtickets als voor een specifiek audiovisueel project over heden-daagse poëzie. In 2006 ontving dit festival de Alternatieve Nobel Vredesprijs. Het is een Hivos-partner geworden.

EFFECTEN VAN DE UITWISSELINGSPROJECTEN

Begunstigden meldden dat bijvoorbeeld met het organiseren van literaire festivals in gebieden waar lange tijd een burgeroorlog heeft gewoed een behoefte van de bevolking wordt vervuld, die kan bijdragen aan het herstel. Zuid-Zuid uitwisselingen, zoals die tussen India en Afrika, waren het begin van erkenning van Afro-Indiaanse gemeenschappen in India (Siddi's), en leidden tot nieuwe initiatieven die kunnen bijdragen aan hun sociaal-economische ontwikkeling. Ook leidde het tot het in het leven roepen van een belangenorganisatie. Een andere begunstigde prijst het mogelijk maken van een uitwisseling tussen culturen (in dit geval tussen Latijns-Amerika en Afrika en tussen dansers en architecten).

1. Zie tabel in bijlage 6 voor de verantwoording van deze cijfers.

Overheden die aanvankelijk geen geld voor ondersteuning van bepaalde culturele activiteiten wilden uittrekken, haken na bewezen succes – dankzij de hulp van het Fonds – toch graag aan. De uitwisseling betekent voor de begunstigten vaak een belangrijke uitbreiding van hun professionele netwerken en ontwikkeling.

ACTIVITEITEN

Binnen dit programma is voorzien projecten met een eigenzinnig karakter en onverwachte concepten te ondersteunen. In de periode 2001-2005 zijn er ca. 60 activiteiten ondersteund. Hieronder vallen zowel de projecten van het Prins Claus Fonds, met eventuele samenwerkingspartners als de ondersteuning van activiteiten van derden. Een overzicht van enkele van de 'eigen' activiteiten wordt gegeven in bijlage 10. De Sahel Opera (zie Box 4.4) is hiervan veruit het belangrijkste project.

ACTIVITEITEN VAN DERDEN

Onder de activiteiten van derden zijn veel beeldende kunstprojecten (43 maal), vaak met een audiovisuele component (21 maal). Daarnaast zijn veel projecten ondersteund in de disciplines theater (28 maal) en muziek (27 maal) (zie bijlage 5, tabel 5.1). De meeste activiteiten vonden plaats in Afrika en Latijns-Amerika inclusief Caraïben (beide ongeveer 70 maal) en minder in Azië (25 maal) (zie voor een volledig overzicht bijlage 11). In totaal is in de periode 2001-2005 bijna € 3 miljoen aan bijdragen verstrekt, aan 131 projecten, gemiddeld € 22.885 per bijdrage.² De bedragen van de meeste projecten liggen tussen de € 10.000 tot € 50.000. Aan een beperkt aantal projecten zijn hogere bijdragen gegeven. Deze staan vermeld in Box 4.5.

EFFECTEN VAN BIJDRAGE AAN ACTIVITEITEN

Over het proces van toekenning zijn de begunstigten enthousiast, in de verhouding aanvrager-Fonds worden de elementen vertrouwen, respect en behandeling op gelijk niveau specifiek genoemd. De door respondenten genoemde effecten van de ondersteuning van het Fonds zijn zeer divers: uitbreiding van de activiteiten van evenementen, contacten met organisatoren van gelijksoortige evenementen in andere werelddelen,

BOX 4.4: DE SAHEL OPERA

Al in 1999 sprak Prins Claus over zijn idee van een Sahel Opera: 'en dan wil ik een Sahel-opera of musical zien met alleen mensen uit die regio, inclusief de regisseur, met als thema: de karakteristieken van de koloniale bestuurder, vooral de komische of belachelijke, en hoe die typologie is terug te vinden bij zijn Afrikaanse opvolger.'¹ Aan dit idee van Prins Claus, waarin in muziek, dans en theater de relatie tussen Afrika en Europa op innovatieve, kritische en humoristische wijze wordt opgevoerd heeft het Fonds sinds 2001 gewerkt, in 2007 vindt de wereldpremière plaats in Bamako, Mali. Het is het grootste project in de geschiedenis van het Fonds, waaraan het Fonds in de jaren 2004 en 2005 € 412.225 (2003-2006 reserveringen € 660.000) heeft bijgedragen en ook verder bijdroeg b.v. via de Netwerkpartner Jant-Bi. Na het verder uitwerken van het concept zijn in 2004 componisten en musici gezocht in het Sahelgebied en is door een internationale jury daaruit een selectie gemaakt. In 2005 is het artistieke team samengesteld en zijn workshops gehouden in Senegal. Het libretto werd geschreven met als thema de droom van veel Afrikanen op een beter leven in Europa. Extern zijn fondsen geworven, de grootste bijdrage is daarbij geleverd door de Nationale Postcode Loterij (€ 1.5 miljoen), de productie geschiedt in samenwerking met het Ministerie van Cultuur in Mali en het theater Châtelet in Parijs. In 2006 is de Stichting Sahel Opera opgericht evenals een productiebureau in Mali.

toename van mogelijkheden voor internationale uitwisseling en samenwerking, verkrijgen van steun van andere donoren, soms met actieve bemiddeling van het Fonds, versterking van de reputatie van het ondersteunde evenement en een grotere (inter)nationale bekendheid. In veel gevallen betrof de ondersteuning van het Fonds meer dan alleen een financiële bijdrage. Respondenten noemden regelmatig de inhoudelijke dialoog en het tot stand brengen van contacten als een belangrijk effect van de ondersteuning door het Fonds.

De samenwerking met de Mondriaan Stichting maakte het mogelijk om de Nederlandse museumwereld een meer internationale oriëntatie te geven buiten de gebaande paden, door reizen te organiseren naar het Midden-Oosten met Turkse kunstenaars, naar China en naar Afrika.

1. 'Internationale Samenwerking', oktober 1999, geciteerd in F. Bieckmann, *De Wereld volgens Prins Claus*, 2004, p. 344.

2. Zie tabel in bijlage 6 voor de verantwoording van deze cijfers.

BOX 4.5: PROJECTEN MET EEN BIJDRAGE VAN MEER DAN € 50.000 VAN HET PRINS CLAUS FONDS

Theatre Appolius, Amazigh (2001) (Berber) theatergroep, Marokko, maakt voorstelling in het Tamazight over hun cultuur, om bredere erkenning van hun cultuur en taal te krijgen. Opvoeringen in Marokko, Tunesië, mogelijk in Egypte en Spanje. (€ 50.415)

King Baabu (2001), toneelstuk geschreven door Wole Soyinka, voor opvoering in Nigeria. (€ 74.217)

Odantalan (3de fase) (2001) workshop met musici en theoretici uit Angola, Brazilië, Cuba en Colombia om muziektradities tussen de twee continenten te onderzoeken, o.a. leidend tot het gezamenlijk opnemen van een CD. (€ 69.882)

Circus Baobab (2002), een acrobatiek opleiding en gezelschap uit Guinée. Financiering van tournee 'Les Tambours Sauteurs' door Guinée, en landen in de regio. (€ 83.846)

Tolerance (2002) project i.s.m. Youssou N'Dour Foundation: documentaire van Afrikaanse filmmaker rondom het thema religieuze diversiteit en tolerantie. (€ 50.000)

Architectural Artworks Programme (2002), Zuid-Afrika. Een project voor de selectie van beeldende kunst voor het nieuw gebouwde New South African Constitutional Court, Johannesburg. (€ 50.000)

Rwanda '94 (2003) theater, Rwanda. Een muziek/theatervoorstelling over de genocide in Rwanda. (€ 52.000)

I La Galigo (2003), Indonesië. Een muziek/dans/theaterstuk gebaseerd op verhaal afkomstig uit Zuid-Sulawesi, wereldtournee 2004-2006 (€ 65.000), daarnaast reservering € 35.000 voor publieksactiviteiten Prins Claus Fonds i.v.m. voorstellingen in Nederland (2004).

Istanbul Biennale Poetic Justice (2003), Turkije: steun aan 5 kunstenaars uit Brazilië, India, Cuba en Zuid-Afrika. (€ 60.000)

Theaterstuk **Thagaste (2003)** (door Souk Ahras) in Algerije: kosten van het gezelschap in Algerije. Project uiteindelijk op beperktere schaal uitgevoerd. (€ 60.000, afgerond na gebruik € 45.000)

Africa Remix (2004) in Johannesburg, beeldende kunst, een tentoonstellingsproject (de grootste tentoonstelling van hedendaagse Afrikaanse kunst). (€ 60.000)

Documentaire (2004) film door Arun Khopkar over de Indiase architect Charles Correa, (lid van Awards jury in 1998-2001). (€ 58.000)

Map of Latin American Dreams (2004) waarvoor fotograaf Martin Weber foto's maakt van mensen die aan de rand van de samenleving staan in delen van Zuid-Amerika. (€ 55.000)

Ivaldo Bertazzo (2005) reiskosten dansgezelschap i.v.m. voorstelling in Holland Dance Festival, Den Haag. (€ 50.000, waarvan € 10.000 gereserveerd voor PR activiteiten van het Fonds)

TICKETS

Vanaf 2003 worden de tickets in de database apart geregistreerd en niet meer als onderdeel van andere programma's. In 2001 was er binnen de programma's een budget van € 22.750 beschikbaar, een verhoging van bijna € 10.000 ten opzichte van het jaar daarvoor. In 2002 werd dit budget verhoogd tot € 90.000. In de periode 2003-2005 zijn 130 tickets goedgekeurd. De bedragen lopen uiteen van € 150 tot € 4.500. Het Prins Claus Fonds vergoedt in principe alleen de reiskosten, niet de kosten voor verblijf. Een bijdrage van het Fonds aan reiskosten kan het begin zijn van langdurige samenwerking. Zo ontving het Latijns-Amerikaans architectennetwerk Supersudaca aanvankelijk een ticket en werd het later een Netwerkpartner.

Tickets zijn voornamelijk toegekend aan kunstenaars uit Afrika (57), Azië (41) en Latijns-Amerika (21) (zie bijlage 12 voor een volledig overzicht). De 130 tickets hebben betrekking op bijna alle disciplines. Relatief sterk vertegenwoordigd zijn beeldende kunst (33), literatuur (16), muziek (15), audiovisueel (14) en cultuur en ontwikkeling (14) (zie bijlage 5, tabel 5.1). Meer dan de helft van de ondersteunde reizen hebben als reisdoel een land in Noord-Amerika of Europa, waarvan 66 reizen naar Nederland. Bijlage 12 geeft ook een overzicht van de verstrekte tickets naar het noordelijk halfrond, met name naar Nederland, inclusief het doel van de reizen.

EFFECTEN VAN TICKETVERSCHAFFING

De door respondenten genoemde effecten van hun reis zijn zeer divers. Een begunstigde, een organisator van een festival, heeft door het uitnodigen van een Chinese groep het westen kennis kunnen laten maken met hun experimentele eigentijdse muziek. Deze musici konden veel zien en zijn in contact gekomen met voor hen interessante partners. Zonder de bijdrage van het Fonds zou het niet mogelijk zijn geweest hen te laten komen. Een voorbeeld van een Zuid-Zuid uitwisseling is een kunstenaar van de Caraïben die in Zuid-Afrika kon verblijven. Hierdoor ontwikkelde zij zich verder, werkte mee aan verschillende tentoonstellingen en kreeg nieuwe 'artist in residence' mogelijkheden in Azië.

BOX 4.6: NETWERKPARTNERS

Triangle Arts Trust, Groot-Brittannië
(2002, € 141.000 voor 3 jaar)
VideoBrasil, Brazilië (2002, € 180.000 voor 3 jaar)
Centre for Caribbean Arts (CCA), Trinidad en Tobago
(2003, € 178.700 voor 3 jaar)
(In 2006 is dit partnership voortijdig beëindigd)
Zanzibar International Film Festival, Tanzania
(2004, € 216.000 voor 3 jaar)
Komunitas Utan Kayu, Indonesië
(2004, € 163.746 voor 3 jaar)
Jant-Bi, Senegal (2004, € 215.116 voor 3 jaar)
Asociación pro Arte y Cultura (APAC), Bolivia
(2005, € 185.000 voor 3 jaar)
Drik Picture Library, Bangladesh
(2005, € 200.000 voor 3 jaar)
Mathare Sports Youth Association, Kenya
(2005, € 174.800 voor 3 jaar)
SuperSudaca, Zuid-Amerika (2005, € 180.000 voor 3 jaar)

4.2.4 NETWERKSAMENWERKING

In het Netwerksamenwerkingsprogramma gaat het Fonds een langdurige samenwerking aan met organisaties die zelf een netwerkfunctie hebben. Het doel is om tijdens een driejarige periode wederzijdse netwerken in verschillende regio's en disciplines te gebruiken en gezamenlijke, innovatieve activiteiten te ontwikkelen, zoals een boek, voorstelling of tentoonstelling. Netwerkpartners ontmoeten elkaar in principe twee maal per jaar, waarvan één maal per jaar bij een activiteit van een van de Netwerkpartners. Begin 2006 werd de eerste Netwerkpartnership, met Video Brasil, afgerond. Van een aantal andere partnerships is de contractsduur verlengd. De Netwerkpartners zijn kort vermeld in box 4.6 (meer detail is te vinden in bijlage 13).

Mede met het oog op de continuïteit van de Netwerkpartner na het aflopen van de samenwerking met het Fonds, wenst het bestuur duidelijkheid te hebben vóór het aangaan van het partnership over de financiële middelen en andere sponsors van de organisaties, en wil het ook weten hoe zij het werk zullen voortzetten

na afloop van het contract.¹ In 2005 is een interne tussentijdse evaluatie van de aangegane verbindingen uitgevoerd. De communicatie tussen het Fonds en de Netwerkpartners bleek van cruciaal belang.

EFFECTEN VAN DE NETWERKSAMENWERKING

De Netwerkpartners waarderen de samenwerking met het Prins Claus Fonds zeer, o.a. omdat het Fonds ruimte geeft aan het individu of de organisatie en samenwerking aangaat op basis van daadwerkelijke gelijkwaardigheid. Bezien vanuit de partners wordt ook een bewuste keuze gemaakt voor samenwerking. Net als het Fonds zoeken zij naar een organisatie die zij vertrouwen en respecteren. Het netwerk moet er één zijn waar zij graag deel van uit willen maken. Dit is voor hen het geval met het Prins Claus Fonds. Het aangaan van een partnership met het Fonds heeft een toegevoegde waarde; het geeft prestige en het maakt het makkelijker andere fondsen te werven. Het partnership stimuleert creativiteit en creëert een dialoog. De voortdurende discussie over cultuur en ontwikkeling wordt gewaardeerd. Ter voorbereiding op de tijd na het beëindigen van de partnerships noemen Netwerkpartners ondersteuning bij het verbeteren van management en fondsenwervingsvaardigheden. Dit punt was ook genoemd tijdens de bespreking van de interne evaluatie met de Netwerkpartners, waarbij het Fonds suggereerde dat partners kunnen profiteren van elkaars kennis op deze gebieden.

4.2.5 CULTURAL EMERGENCY RESPONSE

Het Cultural Emergency Response Program (CER) is opgericht in 2003 om snel assistentie te kunnen bieden na een noodsituatie, voor het herstel van cultureel erfgoed in brede zin.² CER gaat er van uit dat cultuur een basis behoefte is van de mens en daarom een essentieel onderdeel van humanitaire noodhulp. Per geval is maximaal een bedrag van € 25.000 beschikbaar; het totaal beschikbare budget is € 100.000 per jaar. In principe wordt binnen zes maanden na een ramp actie ondernomen. In de periode 2003-2005 zijn tien projecten gesteund.

Naast de duidelijke materiële behoeften na een ramp vraagt het CER-programma aandacht voor de culturele

1. Notulen Bestuursvergadering 5 november 2004 en 25 februari 2005.

2. Het programma werd gepresenteerd tijdens de bijeenkomst 'War and Cultural Heritage' op 26 september 2003.

BOX 4.7: ONDER HET CER-PROGRAMMA ONDERSTEUNDE PROJECTEN

Centrale Bibliotheek, Universiteit van Bagdad, Irak (2003)

Herstel van de leeszaal, na verwoestingen en roof.

Citadel in Bam, Iran (2004) Redden van archief en documenteren van situatie na de aardbeving.

Moskee in Mestassa, Marokko (2004)

Restauratie en versteviging van 14de eeuwse Berber Moskee.

Grieks Orthodoxe kerk, Nablus, Palestijns gebied (2004) Herstel van dak Saint Demethros, waaronder zich een bijzonder houten plafond bevindt.

National Gallery, Kingston, Jamaica (2004)

Herstel waterschade na orkaan Ivan.

Sarrieh en Al-Saddar huizen in Nablus, Palestijns Gebied (2005)

Redden en stabiliseren van twee huizen.

Nias Heritage Museum, Indonesië (2005)

Verbeterde reconstructie van museum depot, aardbevingszeker.

Onderwater archeologie site en museum, Galle, Sri Lanka (2005) Verplaatsing van de Maritime Archeological Unit en heropzetten van verwoeste infrastructuur om werk zo snel mogelijk voort te kunnen zetten.

The Kommunitas Maestro, Atjeh, Indonesië (2005) Herinrichting van een muziekstudio met opname apparatuur en instrumenten voor muziek en educatie organisatie.

Banda Atjeh, Indonesië (2005)

Wederopbouw van een dorp met een ambachts infrastructuur (i.h.b.v. traditionele instrumenten) die leed onder de Tsunami.

Bibliotheek Tanoh Albee, Atjeh (2005)

Herbouw van bibliotheek waar oude manuscripten worden bewaard (i.s.m. Cordaid).

omgeving en de bijdrage die het herstel daarvan kan geven aan de identiteit en het zelfbewustzijn van de getroffen. Aanvankelijk was het CER bedacht als een programma in samenwerking met de International Council of the Blue Shield (ICBS), een overkoepelende organisatie waarin verschillende internationale non-gouvernementele erfgoed organisaties vertegenwoordigd zijn. Hoewel ICBS zich terugtrok, wordt wel met een aantal van deze organisaties en hun internationale netwerken samengewerkt om snel na rampen activiteiten te identificeren.

Een CER-stuurgroep is door het bestuur bevoegd verklaard beslissingen te nemen over acties tot € 25.000, over hogere bedragen beslist het bestuur.¹ Inmiddels is besloten CER als Prins Claus Fonds programma voort te zetten tot 2011, met een eigen medewerker. Een mogelijk toekomstig zelfstandig bestaan wordt overwogen. Een tussentijdse evaluatie is gepland. De eenmalige samenwerking met Cordaid heeft niet geleid tot een meer langdurig samenwerkingsverband. Begin 2007 heeft de Nationale Postcode Loterij een financiële bijdrage van € 200.000 voor CER toegezegd.

Tijdens de CER-conferentie gehouden in 2006 onder de titel 'Culture is a Basic Need', werd het programma internationaal onder de aandacht gebracht en de balans opgemaakt na drie jaar CER. Aanbevolen werd de politieke steun te vergroten voor culturele noodhulp en hiervoor meer geld ter beschikking te stellen.

EFFECTEN VAN CER

Behalve hun culturele impact dragen CER-acties in positieve zin bij aan de sociale context. De werkwijzen van sommige van de CER-acties waren sterk gericht op het gebruik van lokale technieken en het intensief betrekken van de lokale bevolking, een werkwijze die rekening houdt met en respect toont voor de lokale cultuur. Door een expert werd dit ook genoemd als een belangrijk element bij wederopbouw, waarbij niet zozeer efficiëntie telt, als wel het effect, bereikt door participatie en debat. CER-acties hebben bijgedragen aan het afgeven van een positief signaal, waar getroffen hoop en vertrouwen uit hebben kunnen putten.

Contacten gelegd via een CER-interventie kunnen leiden tot nieuwe contacten in Nederland of elders, soms tot nieuwe projecten. Een interventie van CER kan ook de lokale of nationale overheid overtuigen een bijdrage te leveren. De ontvangers beoordelen de ervaringen met het Fonds positief: het Fonds werkt efficiënt, niet bureaucratisch en zonder arrogantie. Een aantal CER-contractanten pleitte voor een uitbreiding van het programma met een verbreding naar bijvoorbeeld vervallen erfgoed of duurzame ontwikkeling van erfgoed. De stuurgroep benadrukt echter de niche van CER: culturele noodhulp.

1. Notulen Bestuursvergadering, 4 augustus 2005.

GRAFIEK 4.2: BIJGESTELDE MEERJARENBEGROTING 2002-2011

4.3 FINANCIËEL MANAGEMENT

Na de evaluatie van 2001 is in de Toekomstvisie vanaf 2002 een nieuwe verdeelsleutel voorgesteld in de meerjarenbegroting 2002-2011. Daarin zijn de posten voor de programma's verdeeld over de programma onderdelen *Prijzen* en *Overige programma activiteiten*. Deze verdeelsleutel werd aangepast toen het subsidiebedrag lager uitviel. In grafiek 4.2 is de toename van het budget in de 'bijgestelde meerjarenbegroting 2002-2011' zichtbaar (opgenomen in de Subsidie Beschikking van het Ministerie van Buitenlandse Zaken¹).

TABEL 4.3: OVERZICHT BEGROTINGEN EN BESTEDINGEN (in percentages)

	2001		2002		2003		2004		2005		2006
	Begrot.	Bested.	Begrot.	Bested.	Begrot.	Bested.	Begrot.	Bested.	Begrot.	Bested.	Begrot.
Prijzen	20	21	19	18	17	17	18	17	18	19	19
Publicaties	12	10	53	8	13	13	12	13	13	12	13
Uitwisselingen	22	17		14	17	21	51	51	37	40	38
Activiteiten (incl. tickets)	23	24		19	23	22					
Netwerken	-	6	-	21	14	14	3	3	13	12	11
Totaal programma's	77	78	72	80	84	87	83	84	81	83	81
Totaal overhead	20	19	27	19	16	13	16	15	18	16	18
Overbruggingsvoorziening	3	3	1	1	-	-	1	1	1	1	1
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Totaal bedragen (x € 1000)	2776	2899	3102	3778	4028	4082	4324	4290	4199	3957	4273

In de jaarbegrotingen is, behalve in 2002, de verdeling van het budget over de programma onderdelen nader gespecificeerd (zie bijlage 14). In tabel 4.3 is de relatieve verdeling van het budget over de verschillende programma's en overhead opgenomen.

Tot en met 2002 werden de volledige salarissen van het Bureau geboekt op overhead. Vanaf 2003 wordt een gedeelte van de salarissen op projecten geboekt², waardoor het percentage overhead kosten van de

totaal begroting terugliep tot 15 à 16% in de jaren 2004-2006. Ter vergelijking, onderzoek heeft uitgewezen dat organisaties gefinancierd onder de Nederlandse thematische medefinanciering in werkelijkheid ongeveer 15% aan overhead kosten maken.³ Het streven van het Fonds is de overhead tot 15% te beperken.

Door de hogere subsidie en middelen uit fondsenwerving sinds 2002 zijn de budgetten voor alle programma's verruimd. De aanvankelijke verdeling van

1. Subsidie Beschikking van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, 6 juni 2002.

2. Begroting 2006, Notulen, Algemene Bestuursvergadering, 8 november 2002.

3. 'Evaluation of the Theme-based Co-financing Programme Cross-cutting Study: The added value of TMF, Final Report', p.39 en 47, maart 2006. Hier is vermeld dat TMF organisaties aangeven gemiddeld een percentage van 15% aan overhead te besteden (Nederlandse TMF organisaties 18,7%, buitenlandse 11,8%). (<http://www.minbuza.nl/binaries/pdf/bz-begroting--jaarsverslag/bz-evaluatieprogrammering-2006/5-6-evaluaties-tmf-9-thematische-meerwaarde.pdf>); e-mail Ministerie van Buitenlandse Zaken, 28 februari 2007.

circa 20% voor ieder programma is daarbij losgelaten. Een opvallende afwijking van bestedingen t.o.v. de begroting in 2003 had te maken met een omzetting van de overbruggingsvoorziening in een bestemmingsreserve. Dit hield verband met gewijzigde regelgeving. De onderbesteding in 2005 wordt veroorzaakt door uitgaven aan het eind van 2005, die in 2006 zijn geboekt.

Omdat activiteiten in uitvoering in diverse tranches betaald worden, is er altijd een fondsreservering aanwezig voor toekomstige verplichtingen van rond de € 3 miljoen. In 2005 liepen nog verplichtingen voor circa zeventig projecten in uitvoering.

SELECTIE VAN AANVRAGEN

Vanaf 2000 zijn procedures ontwikkeld en vastgesteld voor het ontvangen en verwerken van aanvragen voor ondersteuning. Ook is een klachtenprocedure opgesteld.¹ Na ontvangst van een aanvraag wordt allereerst beoordeeld of deze past in het beleid van het Prins Claus Fonds.²

Beoordeling van de overgebleven aanvragen³ vindt plaats aan de hand van:

1. aansluiting op geformuleerde thema's of prioriteiten *Living Together, Creating Spaces of Freedom (Amnesty for Culture), Beauty in Context of Zones of Silence;*
2. de criteria *kwaliteit, innovatief / actualiteit, engagement / ontwikkelingsrelevantie, cultureel grensoverschrijdend, respect, vertrouwen;*
3. in hoeverre de voorgestelde activiteit bijdraagt aan de *profilering in Nederland, aan de profilering van partners van het Fonds en of het een prioriteit is binnen een regio of thema;*
4. komt een aanvraag uit een 'DAC'-land⁴?

Deze beoordeling gebeurt aan de hand van een 'voorblad projecten' en een intern beoordelingsformulier. Bij de beoordeling van aanvragen wordt advies ingewonnen van de Internationale Raad van Adviseurs, andere externe deskundigen en de Nederlandse ambassades

ter plaatse. Aanvragen tot € 10.000 kunnen door de directeur worden vastgesteld, daarboven dienen aanvragen voorgelegd te worden aan een daarvoor ingestelde 'Voorstellencommissie' die bestaat uit drie leden uit het bestuur.⁵ Deze toetst het voorstel van het bureau op hoofdlijnen en keurt de aanvraag goed, stuurt deze terug voor meer informatie, of wijst het voorstel af. De commissie kijkt daarbij niet alleen of de inhoud van een project aansluit bij het beleid van het Prins Claus Fonds, maar ook naar de maatschappelijke (en politieke) context van de activiteit en de aanvrager (engagement).⁶ Het bestuur neemt kennis van de besluiten van de 'Voorstellencommissie'.

Via de website van het Prins Claus Fonds kunnen geïnteresseerden informatie vinden over de subsidie mogelijkheden van het Fonds. Aanvragers wordt verzocht een korte beschrijving in te sturen ('letter of intent'), bij voorkeur per e-mail, van de te ondernemen activiteit. Als het Fonds daartoe aanleiding ziet kan een persoon of organisatie uitgenodigd worden een volledige aanvraag in te dienen op een (elektronisch) aanvraagformulier. De doelstelling van het Fonds, de geografische focus en de gebieden die buiten de scope van het Fonds vallen zijn vermeld op de website, maar minimum of maximum bijdragen van het Fonds worden niet genoemd. Verwijzingen zijn ook opgenomen naar alternatieve fondsen zowel in Nederland als daarbuiten.⁷

Jaarlijks ontvangt het Fonds 500 - 650 aanvragen. Hiervan wordt ongeveer 20% goedgekeurd (gedetailleerde gegevens over de aanvragen zijn vermeld in bijlage 15). In 2002, en weer in 2006 (officieel buiten de periode van deze evaluatie), heeft het Fonds een tijdelijke stop in moeten stellen voor het behandelen van aanvragen. In 2001/2002 vanwege de werkdruk en het inhalen van achterstanden (o.a. als gevolg van de invoering van een database systeem), in 2006 had het te maken met een verwacht vroegtijdig opraken van fondsen.⁸

1. 'Procedure activiteiten van het Fonds die onder de programma's activiteiten, publicaties en uitwisseling vallen', vastgesteld in bestuursvergadering 10-11-2000, aangepast juli 2004; 'Procedure projectadministratie', aangepaste versie 29 juli 2004, 'Administratieve Organisatie van Stichting Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling', versie 22-03-2005.
2. Aanvragen die niet in behandeling worden genomen zijn aanvragen: voor documentaires of film, onderzoek, studiesubsidie, academische publicaties, een activiteit of aanvrager in een westers land, in het geval van een Noord-Zuid uitwisseling, een lange termijn project, een aanvraag van infrastructurele aard of wanneer educatie het doel is. Ook als de aanvraag een project betreft dat al is begonnen of te kort voor de start van een activiteit is ingediend, wordt deze niet in behandeling genomen. Andere aanvragen worden wel in behandeling genomen.
3. In 2003 is de criteriakaart geïntroduceerd waarop dit is uitgewerkt, voor interne verwerking, en als overzichtsdocument voor 'Voorstellencommissie' en Bestuur.
4. Dit criterium (met mogelijkheid van uitzondering) werd in een informele discussie bijeenkomst ingevoerd (Verslag, 28 oktober 2005) voor intern gebruik, en is in de notulen van het inhoudelijk overleg herhaald als een bindend bestuursbesluit (20 april 2006). Een DAC-land is een land dat voorkomt op de ODA (ontvangers van 'Official Development Assistance')-lijst samengesteld door de Development Assistance Committee (OECD). Op de lijst uit 2005 staan 152 landen van de minst ontwikkelde tot de middeninkomenslanden en territoria. In het kader van het medefinancieringsstelsel 2007-2010 dienen medefinancieringsorganisaties bij te dragen aan armoedebestrijding in DAC 1 landen, de 50 minst ontwikkelde landen.
5. De Voorstellencommissie bestaat sinds april 2003.
6. Verslag bijeenkomst van de Voorstellencommissie, 4 augustus 2004.
7. http://www.princeclausfund.org/en/who_we_are/contact/funding.shtml
8. Notulen Dagelijks Bestuur, 22 februari 2002: stop voor half jaar tot oktober 2002; website Prins Claus Fonds 2006 en gesprekken.

REACTIES OP AANVRAAG PROCEDURE

Tien ambassades hebben aangegeven door het Fonds gevraagd te zijn voor advies over aanvragen. Bij het afwijzen van aanvragen (dit kunnen ook niet gehonoreerde voorstellen van prijswinnaars zijn) zijn ambassades in het algemeen op de hoogte gebracht. Ook laureaten geven aan geraadpleegd te worden voor het geven van advies.

Een begunstigde zegt dat sinds hij voor het eerst een aanvraag deed tot nu, de procedure verbeterd is, omdat het aanvragers helpt hun ideeën beter te organiseren en daarmee vollediger te zijn over het beoogde doel. Geen van de begunstigten maakt een specifieke opmerking over de aanvraagprocedure, en toekenning van fondsen, behalve dat de manier waarop het Fonds werkt in positieve termen beoordeeld wordt.

Tot nu toe is er sprake geweest van één klacht over een afwijzing van een aanvraag in februari 2001. Dit bezwaar is niet toegewezen.¹

EVALUATIE VAN ACTIVITEITEN

Bij ieder contract wordt gevraagd om een gestandaardiseerde voortgangsrapportage op het moment dat een tussenbetaling plaats vindt. Hierin wordt een kort verslag van verrichte werkzaamheden gevraagd, welke knelpunten ervaren zijn en welke oplossingen daarvoor gevonden zijn. Ook wordt gevraagd aan te geven welke knelpunten nog voorzien worden, welk percentage van de begroting is besteed, hoe ver de werkzaamheden zijn gevorderd en eventuele andere bijzonderheden of opmerkingen.

Op basis van deze rapportage vindt een tussentijdse evaluatie plaats tussen het Fonds en de contractpartner, waarna eventuele aanpassingen in de activiteit plaats kunnen vinden. Aan het eind van de activiteit wordt een eindrapport verwacht met daarbij, indien van toepassing, tastbare zaken als CD, boek, foto's etc. Na evaluatie hiervan kan de eindbetaling plaats vinden. Aan het eind van 2005 is een begin gemaakt met verder nadenken over een evaluatie methode toegespitst op culturele projecten, tijdens en na afloop van het project.²

4.4 ORGANISATIE

Het bestuur vergadert ca. vier maal per jaar (statutair minimaal drie maal per jaar³). Behalve de erevoorzitters heeft het bestuur acht leden. Bestuursleden worden voor drie jaar benoemd, met de mogelijkheid van een eenmalige herbenoeming; rond 2001 is het bestuur grotendeels vernieuwd. De continuïteit bleef echter gehandhaafd. In het bestuur van 2005 hadden drie leden zitting, die in 2001 al bestuurslid waren.

In 2001 werd het bestuur geadviseerd door een drieëntwintig (overwegend internationale) leden tellende Internationale Raad van Advies die bestond uit een viertal commissies: Prijzencommissie, Uitwisselingscommissie, Publicatiecommissie en een Activiteitencommissie. In 2003 zijn de Uitwisselingscommissie en de Activiteitencommissie opgeheven. Daarvoor in de plaats werd de Commissie voor Cultuur en Ontwikkeling opgericht, om internationale ontwikkelingen en trends in kaart te brengen ter onderbouwing van de koers van het Fonds en om nieuwe activiteiten voor te bereiden.⁴ Deze commissie en de Prijzencommissie vormen vanaf dat moment de Internationale Adviescommissie. In 2003 werd ook de werkcommissie 'Netwerken' opgericht waarin een vertegenwoordiger van iedere Netwerkpartner (ca. tien) en één van het Fonds zitting kregen. De Publicatiecommissie werd omgevormd tot de Redactieraad voor de Prince Claus Fund Library. Hieraan werd in 2004 de Stuurgroep CER toegevoegd. Een driehoofdige afvaardiging van het bestuur vormt vanaf 2003 de Voorstellencommissie waarin alle aanvragen boven een bedrag van € 10.000 (tickets € 4.500, CER € 25.000) worden behandeld.

BUREAU

Tot 2006 had het Fonds vijf programmacoördinatoren, (5 fte, waarvan één senior; en verder voor ieder programma één medewerker). Dit team werd ondersteund door twee assistenten. Het bureau groeide op het vlak van PR/communicatie. (zie paragraaf 4.5) In de loop van 2006 werd een reorganisatie doorgevoerd die tot doel had een extra managementlaag aan te brengen tussen de directeur en de programmamedewerkers. Hiervoor werden de functies Hoofd Financiën, Personeel en

1. Gesprek met Els van der Plas, 5 februari 2007 en klachtdossier.

2. Prins Claus Fonds, notulen Inhoudelijk Overleg, 15 december 2005 en 19 januari 2006.

3. Wijziging van de statuten van de stichting Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling, 2 juni 2006.

4. Notulen Algemene Bestuursvergadering, 7 november 2003, punt 5a, p. 3 en Bijlage 'Adviescommissie Cultuur en Ontwikkeling'.

Samenhang Programma's en Hoofd Communicatie en Informatie gecreëerd. Ook werd een duidelijke scheiding gemaakt tussen het 'passieve deel' van het Fonds, waaronder het 'applications bureau' valt en de ondersteuning van de Commissie Cultuur en Ontwikkeling, en het 'actieve deel', waarin het Prijzenprogramma, Netwerken, CER en het projectbureau opgenomen zijn.

Het 'applications bureau', onder leiding van het Hoofd Samenhang Programma's, volgt de aanvragen vanaf het moment van binnenkomst, via bestuurs- of bureaubesluit tot het opstellen van het contract, de betalingen en het uiteindelijke eindverslag. Het hoofd coördineert ook Financiën en Personeel in samenwerking met de externe administrateur. Binnen het 'applications bureau' werken een programmacoördinator aanvragen en twee assiterend medewerkers aanvragen (in totaal 3,6 fte). Onder het Hoofd Communicatie en Informatie valt ook de pers en publiciteit en het documentatiecentrum, (in totaal 2,0 fte en 1 vrijwilliger). Het documentatiecentrum heeft gebruik kunnen maken van de bijdrage van professionele vrijwilligers.

De programmamedewerkers voor de actieve programma's leggen direct verantwoordelijkheid af aan de directeur (in totaal 5 fte, 3 programmacoördinatoren, 1 coördinator Projecten en 1 assiterend medewerker Prijzen). Het projectbureau (1 fte), werkt aan de projecten gerelateerd aan het 'actieve fonds', in- of extern geleid, zoals de Sahel Opera, een symposium Cultuur en Ontwikkeling en het CER-symposium. Stagiaires worden regelmatig ingeschakeld binnen de programma's prijzen, uitwisseling en communicatie. Tijdelijke krachten worden ingeschakeld, bijvoorbeeld in de aanloop naar de prijsuitreiking.

De organisatiestructuur vanaf 2001 en na reorganisatie in 2006 zijn visueel weergegeven in twee organigrammen, zie bijlage 16.

ADMINISTRATIEVE ORGANISATIE EN FINANCIËN

De administratieve organisatie is beschreven in een document (laatste versie 22 maart 2005) op basis van de fases van het administratieve proces: Begroting, Begrotingsuitvoering (inclusief richtlijnen voor bestuur,

adviesstructuur, directie, bureau en programma activiteiten), Administratie en Rapportages. Op basis van dit document zijn ook de interne overlegstructuren van het bureau vastgesteld. De beschrijving van de administratieve organisatie (AO) is opgesteld door de externe administrateur. De externe administrateur heeft mede tot taak de *Beschrijving van de AO* elke twee jaar te beoordelen op actualiteit en zo nodig aan te passen. De beschreven administratieve organisatie is goedgekeurd door het bestuur.

Het liquiditeitsbeheer wordt geheel verzorgd door de externe administrateur. Op basis van de liquiditeitsplanning (halfjaarlijks) worden zowel de benodigde subsidies namens het Prins Claus Fonds aangevraagd als de binnengekomen gelden belegd. De beleggingen vinden op conservatieve wijze plaats middels rekening-courant, spaarrekeningen en deposito's. Ook het betalingsverkeer wordt verzorgd door de externe administrateur.

De Vereniging Fondsenwervende Instellingen heeft richtlijnen ontwikkeld o.a. voor de continuïteitsreserve. Deze reserve, op 31 december 2006 ad € 442.000, is gelijk aan 50 procent van de gemiddelde jaarlijkse bureaunkosten over de jaren 2002 tot en met 2006, en bevindt zich daarmee aan de onderkant (0,5) van de gewenste bandbreedte (0,5-1,5 van de vaste jaarlasten). Het bestuur heeft hiervan kennis genomen en de evaluatiecommissie geïnformeerd de reserve te laten toenemen tot 75% van de jaarbegroting van de bureaunkosten.¹

CBF-KEURMERK

Sinds december 2004 is het Prins Claus Fonds in bezit van het CBF-keurmerk (Centraal Bureau Fondsenwerving), dat vanaf 2001 verplicht is voor begunstigden van kansspelorganisaties (o.a. de Nationale Postcode Loterij). Het CBF beoordeelt de terreinen Bestuur, Beleid, Fondsenwerving, Voorlichting en Communicatie, Bestedingen van middelen en Verslaglegging. Het Keurmerk geldt voor vijf jaar, waarbij ieder jaar het jaarverslag wordt beoordeeld en tussentijdse toetsingen plaatsvinden. Tot nog toe heeft tweemaal een jaarlijkse controle plaats gevonden, waarbij is vastgesteld dat geen 'afwijkingen openstaan'. Het Fonds is gevraagd een gedragscode op te stellen.² In de accountantsverklaring heeft

1. Brief van Bestuur Prins Claus Fonds aan evaluatiecommissie, 12 maart 2007.

2. Correspondentie Centraal Bureau Fondsenwerving-Prins Claus Fonds, o.a. 18 april 2006, 2 oktober 2006.

de extern accountant opgenomen dat het Prins Claus Fonds voldoet aan de Richtlijn Verslaglegging Fondswervende Instellingen (RJ 650), waarmee aan de eisen van het CBF-keurmerk wordt voldaan.

4.5. POSITIONERING EN COMMUNICATIE

In 2001 heeft de evaluatiecommissie het Fonds aanbevolen zijn profiel en activiteiten beter bekend te maken in zowel de landen van de begunstigden als in eigen land. In de Toekomstvisie is een aanvang gemaakt de doelen voor positionering en communicatie in de wereld en in Nederland nader te omschrijven. Door het aantrekken van een communicatiemedewerker in 2002 werd het communicatiebeleid geïntensiveerd. Na uitbreiding van het aantal communicatiemedewerkers, wat resulteerde in een afdeling communicatie in 2004, werd een communicatiebeleid en -strategie opgezet, met jaarlijkse communicatieplannen en plannen rondom jubilea, echter zonder dat dit resulteerde in een formeel, meerjarig communicatieplan.

POSITIONERING

De sleutelwoorden gebruikt bij de positionering van het Fonds zijn: een uniek fonds, staand tussen ontwikkelingssamenwerkingsorganisaties en internationale culturele instanties. Met het hanteren van inhoudelijke criteria bij de uitvoering van het programma en het streven naar kwaliteit en innovatie wil het (inter-)nationaal samenwerken met cultuurdragers en bevorderaars die aan de door het Fonds geformuleerde criteria willen voldoen, daarmee een hoogwaardig internationaal uitwisselingsplatform scheppend. Ook wil het internationale fondsen en organisaties adviseren vanuit de opgedane expertise.¹

Het Fonds heeft tot nog toe bij zijn positionering een duidelijke afstand in acht genomen tot ontwikkelingssamenwerkingsorganisaties. Bij samenwerken werd de voorkeur gegeven aan culturele of wetenschappelijke fondsen of instellingen. Deze duidelijke keuze wordt door diverse ondervraagden uit het veld begrepen, maar tegelijkertijd wordt gedacht dat, nu het Fonds na tien jaar 'gevestigd' is, het tijd kan zijn de dimensie 'ontwikkeling' in het begrip 'cultuur en ontwikkeling' duidelijker te profileren.

Organisaties op het terrein van ontwikkelingssamenwerking hebben aangegeven meer te willen leren van de ervaringen en expertise van het Prins Claus Fonds op het gebied van cultuur en ontwikkeling.

EFFECTEN VAN DE POSITIONERING

Wat betreft de positionering merken een aantal ambassades op dat kennis over de activiteiten van het Fonds beperkt lijkt tot een culturele elite, maar zij denken tegelijkertijd dat deze 'smaakmakend' is. Opgemerkt wordt dat het populariseren van cultuur overal lastig is. Het woord 'elitair' valt ook bij geïnterviewden in Nederland. De bijzondere band met het Koninklijk Huis wordt gewaardeerd omdat het ertoe bijdraagt het Fonds en het onderwerp cultuur en ontwikkeling bij een bredere groep mensen onder de aandacht te brengen.

COMMUNICATIE

In de laatste jaren is getracht meer persmomenten te scheppen dan alleen rond de Prijzen, bijvoorbeeld door samen met andere fondsen of culturele organisaties publieksevenementen te organiseren. Ook worden rondom een bezoek van een laureaat of begunstigde voorstellingen, bijeenkomsten of informele recepties georganiseerd, waarvoor mensen uit een specifieke doelgroep (b.v. financiers, politici, vertegenwoordigers uit één kunstdiscipline) een uitnodiging ontvangen. In het verleden heeft het Fonds de minister een aantal suggesties gedaan. Op basis daarvan zijn tijdens dienstreizen bezoeken gebracht, bijvoorbeeld aan de directeur van het Nationaal Museum in Kabul (prijswinnaar) en aan een dansvoorstelling in Kaapverdië.

Het Fonds vindt het belangrijk de communicatie in Nederland te versterken. Het streven naar grotere onafhankelijkheid van de overheid vraagt om bekendheid bij collega instellingen of andere geldschieters. Om het Fonds beter bekend te maken, ook als initiërende en actieve organisatie, zijn gedachten geformuleerd over de inzet van communicatiemiddelen als het ontwikkelen van een onliner, constante actualisering van de website, het vervaardigen van een folder, gebruik van betaalde communicatie (dagbladadvertenties) en het organiseren van ontmoetingen.² In 2005 en 2006 is hieraan uitvoering gegeven, naar een aansprekende onliner wordt echter nog gezocht.

1. Toekomstvisie, 2001, p. 10.

2. Communicatie in Nederland, Interne werknootitie, 9 juni 2005.

De publieksgroep van het Fonds in Nederland bestaat uit hoogopgeleide, maatschappelijk geëngageerde inwoners, werkzaam in of betrokken bij cultuur en/of ontwikkelingssamenwerking, en immigranten die een relatie met hun land van herkomst hebben. Daaraan wordt toegevoegd dat *'In eerste instantie [...] de doelgroep nog kleiner [is]: de politiek, het ministerie, collega fondsen en organisaties, opinion leaders in de kunst en cultuur sector en de ontwikkelingssamenwerking'* omdat daar de politieke besluitvorming plaats vindt.¹

Het Fonds probeert vanaf 2003 beter te zijn voorbereid op media-aandacht door het voorbereiden van *Questions and Answers* van ca. één pagina voor belangrijke evenementen zoals de Prijs. Dit bereidt het Fonds voor op momenten waar kritiek te verwachten is, zoals het geval was bij de laureaat Mhamud Darwish in 2004, en het 2002 UNDP Human Development Report in 2003. Ook in 2005 werd een dergelijke Q&A voorbereid rondom de prijsuitreiking aan een cartoonist, toen tegelijkertijd de Deense cartoonkwestie speelde. Het Fonds werd echter niet in dit verband benaderd.

Het PR- en voorlichtingsbudget is in de jaren 2001-2005 gestegen van € 16.508 tot € 73.347. De toename is vooral een gevolg van een stijging van de kosten van het jaarverslag en jaarplan, wat sinds 2004 (jaarverslag 2003) als een boekje is verschenen in het Nederlands en Engels en breed wordt verspreid. Dit maakt het mogelijk het Fonds en zijn activiteiten duidelijker voor het voetlicht te brengen bij bijvoorbeeld de overheid, de Nationale Postcode Loterij en collega instellingen.² Pas in 2005 zijn de kosten voor de website apart vermeld (€ 37.151), die in dat jaar geheel vernieuwd werd en zowel in het Engels en Nederlands te raadplegen is. Daaraan zijn inmiddels ook pagina's in het Frans en Spaans met algemene informatie toegevoegd. (zie voor een volledig overzicht van de PR en voorlichtingskosten bijlage 17).

EFFECTEN VAN DE COMMUNICATIE EN PR INSPANNINGEN

Collega instellingen binnen de cultuur of cultuur en ontwikkeling's sector kennen de jaarverslagen en waarde- ren dat het Fonds erin slaagt niet alleen een foto van de prijsuitreiking met de koninklijke familie en de

laureaat in de krant te krijgen, maar ook meer inhoudelijke artikelen over een of meerdere laureaten. Ook zien zij dat het Fonds er steeds meer in slaagt artikelen op de kunstpagina te krijgen over kunstenaars uit 'hun netwerk', waarbij echter niet altijd melding gemaakt wordt van de steun van het Fonds. Collega's vinden dat het Fonds daarmee het onderwerp cultuur en ontwikkeling breed onder de aandacht weet te brengen. Medewerkers van fondsen die zich wel met ontwikkeling, maar niet direct met cultuur bezig houden, blijken minder goed op de hoogte te zijn van de programma's van het Fonds, en kennen het Fonds voornamelijk door de publiciteit rondom de prijs. Enkele vertegenwoordigers uit de politiek blijken het Fonds door de jaren heen te hebben gevolgd. Zij vinden dat het Fonds goed werk doet, maar denken dat het een grotere bijdrage zou kunnen leveren aan verschillende debatten in Nederland in verband met de interculturele samenleving, of internationale vraagstukken. Hierdoor zou het Fonds zijn zichtbaarheid kunnen vergroten en daarmee ook zijn draagvlak in de politiek en in de Nederlandse samenleving. Een buitenlandse respondent sprak zijn waardering uit over de invloed van het Fonds op de houding van Nederlanders ten opzichte van immigranten en mensen uit andere culturen in Nederland.

Het buitenlandse netwerk van laureaten, begunstigen en ambassades waardeert het zeer op de hoogte gehouden te worden van de activiteiten van het Fonds via de jaarverslagen en de Journal. Een begunstigde vat de inhoud van deze samen en biedt deze aan aan de lokale media. Sommigen zouden een nog bredere verspreiding van deze publicaties wensen, ook naar bibliotheken en (culturele) instellingen waar nog niet mee wordt samengewerkt. Door het op de hoogte houden van het grote netwerk, geeft het Fonds hen allen de mogelijkheid op te treden als 'ambassadeurs' van het Fonds. Ook het internet wordt als een belangrijke informatiebron genoemd, waarvoor suggesties ontvangen zijn voor het toegankelijker, interactiever en levendiger maken met on-line (wereldwijde) debatten, muziek en videoclippen van activiteiten, links naar interessante (partner) websites en door het versturen van een regelmatige e-mail nieuwsbrief. Sommige ambassades en (Nederlandse) organisaties zouden graag beter communiceren met het Fonds en beter op de hoogte gehouden worden van zijn activiteiten.

1. Communicatie in Nederland, Interne werknotitie, 9 juni 2005.

2. Notulen Algemene Bestuursvergadering, 27 februari 2004.

5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

In hoofdstuk 2 heeft de commissie de evaluatiecriteria doeltreffendheid, doelmatigheid en duurzaamheid nader uitgewerkt aan de hand van de in de *Terms of Reference* genoemde vragen. In dit afsluitend hoofdstuk vormen deze criteria de basis voor de conclusies van de commissie.

5.1 DOELTREFFENDHEID

Het Fonds hanteert een breed geformuleerde doelstelling en zeer breed gedefinieerd concept van cultuur en ontwikkeling. Tegelijkertijd zijn de middelen van het Fonds relatief beperkt. Is de meetbaarheid van de effecten van ontwikkelingssamenwerking op ontwikkeling al complex¹, met betrekking tot cultuur en ontwikkeling geldt dit in versterkte mate.

De centrale doelstelling van het Prins Claus Fonds is het vergroten van inzicht in culturen en het bevorderen van de wisselwerking tussen cultuur en ontwikkeling. Bij het 10-jarig jubileum werd verwoord wat daarbij voor het Fonds echt belangrijk is²: Worden er rolmodellen gecreëerd? Wordt het bewustzijn van een gemeenschap versterkt? Zijn mensen in staat over de hele wereld zich vrij te uiten en zich te ontwikkelen? Vinden mensen houvast in hun culturele erfgoed en geschiedenis?

Bij de afrondende conclusie met betrekking tot de doeltreffendheid van de activiteiten van het Fonds betreft de commissie de volgende dimensies:

- De richtinggevende werking van het concept 'cultuur en ontwikkeling'
- De doeltreffendheid van ieder van de programma's die het Fonds uitvoert
- De samenhang en afstemming van de programma's
- De positionering van het Fonds

5.1.1 CULTUUR EN ONTWIKKELING

Door het Prins Claus Fonds wordt een zeer brede uitleg gegeven aan het begrip cultuur en ontwikkeling. Het Fonds wil graag dat dit thema een constant onderwerp is voor discussie en stimuleert dit ook. In deze discussie tekenen zich richtingen af van meer filosofisch- en

van meer actie-gerichten. In de uitgangspunten wordt het begrip cultuur expliciet niet beperkt tot de 'traditionele' cultuuruitingen (een smaller cultuurbegrip), maar omvat het ook (massa)media, sport, waarden en normen, gewoonten, eigenheden en eigenaardigheden van mensen en samenlevingen (breed en dynamisch cultuurbegrip). Het begrip *ontwikkeling* kan zich in de uitleg van het Fonds beperken tot een individuele ontwikkelingsrelevantie voor de aanvragende kunstenaar, schrijver of filosoof, die zich daarmee binnen het vakgebied kan ontwikkelen; dit *kan* ook uitstralen naar de omgeving waardoor het een 'omgevingsrelevantie' heeft, of een 'potentiële omgevingsrelevantie'.

De commissie vraagt zich af hoe binnen deze brede uitleg van cultuur, kwaliteit beoordeeld kan worden en of dit, behalve het geven van ruimte ook voldoende richting geeft. De som van de tot nog toe ondersteunde activiteiten lijkt het begrip cultuur en ontwikkeling duidelijker af te bakenen dan in de beleidsmatige en conceptuele overwegingen van het Fonds het geval is. Het Fonds zou door een inventarisatie van de ondersteunde activiteiten, preciezer kunnen formuleren wat het ondersteunt en daarmee ook voor de toekomst duidelijker de eigen richting bepalen.

5.1.2 DE PROGRAMMA'S

PRIJZEN

Via het prijzenprogramma introduceert het Fonds telkens nieuwe thema's die aansluiten bij de vier hoofdthema's. De thema's dragen bij aan het geven van internationale aandacht aan actuele discussies of deze kunnen aan het begin staan van hernieuwde aandacht en waardering voor een niche als 'crafts' of humor. Door de betrokkenheid van het Koninklijk Huis bij het Fonds in het algemeen en bij de prijs in het bijzonder, wint de prijs aan prestige, iets dat duidelijk gewaardeerd wordt door laureaten. Ook de samenwerking met de ambassades in het buitenland bij de uitreiking van de 'gewone' prijzen wordt door alle betrokkenen gewaardeerd, en draagt bij aan de nationale bekendheid van zowel de laureaten als van het Fonds. In vergelijking met nationale kunstprijzen is het bedrag van de Prins Claus hoofdprijs hoog, echter in verhouding met internationale Neder-

1. Zie o.a. het rapport van de Commissie Draagvlak en Effectiviteit Ontwikkelingssamenwerking (Commissie Dijkstal), 'Vertrouwen in een kwetsbare sector?', 6 april 2006, uitgevoerd in opdracht van ICCO, SNV en KIT.

2. Speech Prins Constantijn, erevoorzitter Prins Claus Fonds, 6 september 2006.

landse prijzen op het gebied van Cultuur en Wetenschap niet.¹

De commissie is van mening dat de prijzen een belangrijke rol spelen bij de realisatie van de doelstellingen van het Fonds. De prijzen geven de laureaten en de activiteiten waarmee zij bezig zijn bekendheid en prestige, en dragen daarmee bij aan respect voor de eigen cultuur. De inspanningen van het Fonds om de prijzen onder de aandacht te brengen van een breder publiek zijn groot, en de commissie oordeelt dat, gezien de aard van het onderwerp, een belangrijk deel van de potentiële doelgroep wordt bereikt.

PUBLICATIES

Wat betreft de uitgaven van het Fonds zelf hebben zowel het jaarverslag als de website een deel van de functie van de Journal overgenomen, namelijk het informeren over activiteiten van het Fonds, waardoor de Journal niet meer zoals voorzien twee maal per jaar hoeft te verschijnen, maar zich kan concentreren op specifieke thema's en niet meer bericht over diverse activiteiten van het Fonds. De Journal, het Awardsboek en het Jaarverslag worden door een internationale lezerskring gelezen en worden gewaardeerd als informatiebron over de thema's en activiteiten van het Fonds. Wel blijkt er een behoefte te bestaan aan een makkelijker toegankelijke informatie bron van het Fonds. Overwogen kan worden voor de hierboven genoemde publicaties versneld over te stappen op elektronische media, in plaats van de traditionele papieren publicaties (met inachtneming van de stand van de techniek in het werkgebied van het Fonds). Dit kan in de vorm van een regelmatige (e-mail) nieuwsbrief, waarin korte (foto)impressies gegeven worden van door het Fonds geïnitieerde activiteiten en met steun van het Fonds mogelijk gemaakte activiteiten. Contractpartners kan gevraagd worden hiervoor (korte) bijdragen te leveren. De evaluatiecommissie ziet het als een bijkomend efficiency-voordeel dat zo hoge budgetten voor de Journal, mede veroorzaakt door verzendkosten, omlaag kunnen worden gebracht.

Het Fonds heeft – na de aanbeveling van de eerste evaluatiecommissie de Library niet voort te zetten – een duidelijke keus gemaakt dit wel te doen. Het Fonds

is van mening dat het hierdoor mogelijk is onderwerpen in boeken te behandelen die anders niet uitgegeven zouden worden. De commissie vraagt zich af of de Library de beste wijze is om breed aandacht te vragen voor deze onderwerpen. Een aantal van de publicaties is weliswaar internationaal opgemerkt, maar de verspreiding in de niet westerse wereld lijkt beperkt. De commissie is daarom van oordeel dat de Library slechts in beperkte mate bijdraagt aan de realisatie van de doelstellingen van het Fonds. Evenals de eerste evaluatiecommissie vraagt de huidige commissie zich af of de Library een kernactiviteit van het Fonds moet zijn en of niet langs andere wegen en tegen minder kosten hetzelfde bereikt kan worden. Voor een definitieve afweging is echter een diepgaandere analyse nodig dan de commissie – gezien het *midterm-review* karakter van haar evaluatie – heeft verricht.

ACTIVITEITEN, UITWISSELING, TICKETS

Naast de Sahel Opera, het grootste project ooit van het Prins Claus Fonds, onderneemt het Fonds activiteiten, die het Fonds ook in Nederland positioneren. De ondernomen activiteiten zijn vaak innovatief en bereiken in veel gevallen een in cultuur of internationale samenwerking geïnteresseerd publiek.

Bij de bijdragen aan door derden geïnitieerde activiteiten (incl. uitwisselingsprojecten en tickets) valt de evenwichtige spreiding op zowel over disciplines als regio's, een variëteit die bewust nagestreefd wordt. Opvallend is de grote hoeveelheid en diversiteit van activiteiten die met een relatief bescheiden budget wordt uitgevoerd. Het Fonds is actief in het scouten van toekomstige partners in voor het Fonds onbekende gebieden, de zgn. *Zones of Silence*. Dit heeft vruchten afgeworpen, soms is langere tijd nodig om dit tot nieuwe activiteiten te laten leiden.

Er zijn (een beperkt aantal gevallen van) activiteiten die niet tot volledig wasdom zijn gekomen. Zo wordt nog gezocht naar een plek (in Afrika) waar de Prins Claus Fonds modecollectie (1998) ondergebracht kan worden, is een 'Crafts tentoonstelling' sinds 2003 in voorbereiding en wacht een Tolerance muziek/video project met Youssou N'Dour op afronding.

1. Erasmusprijs \$150.000; Heinekenprijs (uitgeleend door Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen) \$150.000.

Het activiteitenprogramma draagt direct bij aan de realisatie van de doelstellingen. Daarnaast maakt de actieve rol van het Fonds de buitenwereld duidelijk dat het over inhoudelijke expertise beschikt. De commissie heeft echter geconstateerd dat de activiteiten buiten Nederland, in ons land te onbekend blijven ondanks inspanningen van het Fonds, ook b.v. door ticketverschaffing, die het partners mogelijk maakt deel te nemen of op te treden op festivals en bijeenkomsten in Nederland.

Was in 2001 het Fonds binnen het Uitwisselingsprogramma nog actief in het organiseren van bijeenkomsten in b.v. India, vanaf 2002 heeft het Fonds zich gericht op bijeenkomsten, waarbij het zelf betrokken was, in Nederland te organiseren, vaak in samenwerking met andere organisaties. Het Fonds heeft hiermee een aanbeveling van de eerste evaluatie commissie overgenomen. De commissie oordeelde dat deze bijeenkomsten verdieping geven aan het begrip cultuur en ontwikkeling in brede zin. Doordat voornamelijk aansluiting is gezocht bij organisaties op het terrein van de cultuur en wetenschap, heeft de aandacht zich meer gericht op de dimensie 'cultuur' dan op de dimensie 'ontwikkeling'.

NETWERKSAMENWERKING

Het Prins Claus Fonds heeft met de introductie van het netwerksamenwerkingsprogramma een manier gevonden om langdurige samenwerking aan te gaan. Het Fonds tracht met deze partnerships de traditionele donor-ontvanger verhouding te doorbreken, door met de Netwerkpartner tot een gelijkwaardige samenwerking te komen, waarbij beide partijen actief betrokken zijn. Na vier jaar, heeft het programma zich duidelijk ontwikkeld, ook voor wat betreft de relaties met de partners en de relaties tussen zuidelijke partners onderling. Voor het Ministerie van Buitenlandse Zaken past het programma in het beleid om gesubsidieerde organisaties uit te nodigen meerjarige partnerschappen aan te gaan, om zo duurzaamheid in de internationale samenwerking te bevorderen.

De Netwerkpartnerships dragen bij aan het versterken van Zuid-Zuid uitwisseling en de uitwisseling tussen disciplines. Interculturele uitwisseling wordt daardoor

op vernieuwende wijze tot stand gebracht en de uitwisseling van expertise geeft meerzijdige inspiratie. De commissie is van oordeel dat de partnerships goed functioneren: slechts één is voortijdig beëindigd. De commissie ondersteunt de wens die is geuit door een aantal van de Netwerkpartners voor verdere ondersteuning bij de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van organisatie/management en fondsenwerving.

CULTURAL EMERGENCY RESPONSE

Met dit programma is een niche betreden waar weinig andere organisaties actief zijn. Humanitaire organisaties hebben andere prioriteiten dan cultuur na een ramp en culturele organisaties hebben vaak niet de slagkracht om snel na een ramp te reageren. Het Prins Claus Fonds heeft dit programma opgezet met een relatief bescheiden budget en heeft in een korte tijd elf acties ondernomen. Tijdens de CER-conferentie gehouden in 2006 onder de titel 'Culture is a Basic Need', werd het programma breed en internationaal onder de aandacht gebracht.

Tot nu toe heeft een ontwikkelingssamenwerkingsorganisatie éénmaal bijgedragen aan een CER-actie. De overheid is inhoudelijk geïnteresseerd, private partijen zijn nog afwachtend. Gezien zijn omvang heeft het CER naast praktisch nut, ook een belangrijke signaalfunctie vervuld. Wil een CER-programma echt effectief kunnen zijn dan is bredere steun gewenst. In 2007 is ondersteuning van de Nationale Postcode Loterij verkregen waardoor de beschikbare middelen aanzienlijk zijn toegenomen. Getracht wordt ook private partijen voor het CER te interesseren. De commissie is van oordeel dat het CER een waardevolle bijdrage levert aan de doelstelling van het Fonds. De aard van de activiteiten lijkt geschikt voor werving van fondsen van diverse partijen, zowel ontwikkelingsorganisaties als private partijen.

DE BENADERING VAN DE PARTNERS

Vrijwel unaniem oordelen betrokkenen positief over de werkwijze van het Prins Claus Fonds in vergelijking met andere organisaties: 'respectvol, professioneel, gelijkwaardig, niet sturend'. Deze benadering is in overeenstemming met de filosofie van Prins Claus.

De commissie sluit zich hierbij aan en beoordeelt de algemene waardering die het Fonds hiermee oogst als een bijzondere verworvenheid.

5.1.3 DE SAMENHANG VAN DE PROGRAMMA'S

In de eerste jaren van het bestaan van het Fonds waren de middelen gelijkmatig over de (toen) vier programma's verdeeld. Deze verdeling is geëvolueerd in de richting van een grotere nadruk op ondersteuning van activiteiten en uitwisselingen, en recentelijk een toenemend belang van Netwerkpartnerships. Met de introductie van dit nieuwe programma is een verdieping of intensivering van de uitvoering van de activiteiten nagestreefd. Met het CER is het werkterrein uitgebreid naar een gebied dat de commissie relevant acht. De commissie ziet het als een kwaliteit van het Fonds dat het op basis van actuele ontwikkelingen nieuwe programma's initieert, die de doelstelling van het Fonds steunen en, zoals uit reacties is gebleken, als succesvol kunnen worden beschouwd. Het prijzenprogramma blijft een belangrijke functie vervullen, zowel wat betreft het ontwikkelen van nieuwe thema's voor het Fonds, als wat betreft de zichtbaarheid van het Fonds en de laureaten. De programma's Publicaties, Activiteiten en Uitwisseling, en met name de laatste twee, vervloeien in de budgetten steeds meer tot één programma.

Met de gekozen programma's worden diverse doelgroepen bereikt: verschillende disciplines, voor verschillende maatschappelijke segmenten en verschillende niveaus van beoefening van culturele activiteiten. De commissie is van oordeel dat dit bijdraagt aan de verwezenlijking van de doelstellingen van het Fonds.

Het Fonds volgt bij de uitvoering van activiteiten twee benaderingen, een actieve en een passieve benadering. De commissie vindt de nadruk op de actieve benadering een goede zaak, omdat het met bijzondere projecten (bijvoorbeeld de Sahel Opera) de positie van het Fonds versterkt. Dit weegt op tegen de te verwachten hogere overheadkosten. Over de verhouding tussen de verschillende benaderingen kan het Fonds zich duidelijker uitspreken, waarbij beide strategieën van belang worden geacht.

5.1.4 COMMUNICATIE

Tijdens de laatste bestuursvergadering waar de naamgever van het Fonds aanwezig was, merkt Prins Claus als erevoorzitter op dat de reputatie van het Fonds goed is en dat hij daar zeer trots op is.¹

Communicatie in Nederland moet voortdurend een punt van aandacht zijn, maar rekening dient gehouden te worden met de beperkte middelen voor communicatie van het Fonds. Dit is niet vergelijkbaar met brede ontwikkelingssamenwerkingsorganisaties.² Gezien deze beperkte middelen en de aard van het werkterrein dient de communicatiestrategie zich te richten op specifieke geïnteresseerde doelgroepen. De website zou verder kunnen bijdragen aan het bekendheid geven aan de variëteit (breedte) van eigen en gesteunde activiteiten.

De gelieerdheid met het Koninklijk Huis geeft het Fonds een specifiek karakter. Het garandeert een bepaalde mate van aandacht in de media, en leidt tot een enigszins elitair stempel van het Prins Claus Fonds. Het geeft het Fonds ook een zeker prestige dat bijdraagt aan de immateriële effecten die door laureaten en begunstigden worden genoemd.

De commissie stelt vast dat de bekendheid van het Fonds bij de politieke en bestuurlijke doelgroep en ook haar betrokkenheid, nu onvoldoende is. Communicatie met politiek en bestuurlijk betrokkenen lijkt niet het gewenste effect te hebben gehad. Naar het oordeel van de commissie dient het Fonds tenminste eenmaal per jaar actief contact te leggen met deze groep en ook kan het tijdens dienstreizen van genoemden naar landen waar het Fonds actief is, voorstellen begunstigde projecten op te nemen in het reisprogramma, zoals het al eerder deed voor de minister. Bij verdere toespitsing van de communicatiestrategie op specifiek geïnteresseerde doelgroepen moet ook gedacht worden aan potentiële sponsors en private donoren.

1. Notulen Algemene Bestuursvergadering, 9 november 2001.

2. Bij Oxfam/Novib werken bijvoorbeeld ongeveer 50 personen aan publiciteit/marketing, tegen 2 bij het PCF.

5.1.5 POSITIONERING VAN HET FONDS

Onder Nederlandse organisaties neemt het Fonds een specifieke plaats in. Met uitzondering van Hivos (Hivos Cultuurfonds) en Stichting Doen (Duurzame ontwikkeling, Cultuur en Media) zijn ontwikkelingsgerichte organisaties weinig actief op het gebied van cultuur en ontwikkeling. Het Hivos Cultuurfonds, dat het dichtst bij het Prins Claus Fonds ligt, hanteert voor de keuze van te ondersteunen activiteiten criteria die duidelijker geënt zijn op de prioriteiten die gelden voor ontwikkelingssamenwerking, bijvoorbeeld maatschappijopbouw, en zoekt voor cultuur naar projecten met een brede toegankelijkheid. Het Prins Claus Fonds heeft bewust in de eerste tien jaar van zijn bestaan, afstand gehouden van de traditionele ontwikkelingssamenwerkingsorganisaties. Het Fonds heeft in de onderzochte periode wel samengewerkt met gespecialiseerde kunst en cultuurfondsen of andere instellingen.

Voor het Ministerie van Buitenlandse Zaken is de relatie met het Fonds bijzonder omdat deze relatie gebaseerd is op gelijkwaardigheid. De sturing vanuit het ministerie is minimaal, wel is sprake van goed overleg op ambtelijk niveau, minder tussen het Fonds en de minister. De subsidie aan het Prins Claus Fonds vormt een relatief belangrijk deel van de fondsen beschikbaar voor beleid ten aanzien van cultuur en ontwikkeling (€ 3,5 miljoen van een totale begroting van bijna € 10 miljoen). Het Fonds is daardoor een van de belangrijke kanalen voor deze beleidsuitvoering van de Directie Culturele Samenwerking, Onderwijs en Onderzoek/Internationaal Cultuur Beleid (DCO/IC).

Het Fonds blijkt relatief weinig bekend te zijn, ook bij actoren op zijn werkterrein. De meeste laureaten hebben voordat ze met het Fonds te maken krijgen niet eerder van het Fonds gehoord, begunstigden krijgen het Fonds in het vizier als zij actief op zoek gaan naar ondersteuning. Binnen Nederland lijkt de bekendheid van het Fonds bij een breder publiek zich te beperken tot de prijsuitreiking en andere grote evenementen. Tweede Kamerleden op het terrein van cultuur en van ontwikkeling hebben niet gereageerd op een schriftelijke enquête, waaruit de commissie afleidt dat het Fonds

onvoldoende hun aandacht heeft. In professionele kring zijn het vooral vertegenwoordigers uit de culturele sector die het Fonds vaak al vanaf het begin hebben gevolgd. Anderen, werkzaam bij ontwikkelingssamenwerkingsorganisaties, of werkzaam bij buitenlandse culturele instellingen zonder een voorafgaande link kennen het Fonds vaak wel van naam, maar hebben weinig inhoudelijke kennis over het Fonds. De commissie concludeert dat de positionering van het Fonds meer gericht is op het internationale beleidsveld 'cultuur' dan op het beleidsterrein 'ontwikkelingssamenwerking'.

5.2 DOELMATIGHEID

ORGANISATIE

Het Fonds heeft in de afgelopen jaren een groei doorgeemaakt, maar blijft een relatief kleine organisatie. Zoals alle kleine organisaties is het Fonds kwetsbaar bij het wegvallen van kernmedewerkers, in het bijzonder de directeur. Dit is al een aandachtspunt van de directeur en van het bestuur. Mede daarom zijn in de periode van evaluatie twee middenmanagement posities gecreëerd, die meer stabiliteit en continuïteit aan de organisatie moeten geven. Ook de bestuur- en de adviesstructuur is in de evaluatieperiode gereorganiseerd. Het onderscheid tussen dagelijks en algemeen bestuur is afgeschaft en de adviescommissies zijn in aantal verminderd, waardoor niet meer ieder programma zijn eigen internationale adviescommissie heeft. De commissie oordeelt positief over deze reorganisaties. Zij adviseert verdere transparantie na te streven door het invoeren van de code 'Cultural Governance'.

De grote hoeveelheid van goede en interessante aanvragen heeft geleid tot het beter managen van dit proces door meer en betere procedures vast te stellen en het standaardiseren en bewaken van processen. Het is nu twee maal voorgekomen dat het Fonds aanvragen niet meer in behandeling kon nemen wegens gebrek aan middelen, het laatst in 2006. Het Fonds denkt na over hoe dit beter te managen is, enerzijds door strenger te selecteren en anderzijds door mogelijkheden te onderzoeken voor het instellen van meerdere indieningsronden met vaste deadlines. Het administratieve proces rondom de goedgekeurde activiteiten, het aangaan en volgen van contracten,

verloopt efficiënt en overschaduwde de inhoud niet. Met een beperkt aantal medewerkers en in nauwe samenwerking met de externe administrateur wordt een flink activiteitenbestand beheerd.

Het Fonds zoekt naar een evaluatiemethode voor zijn projecten. De evaluatiecommissie waardeert dit. Met het ontwikkelen van een dergelijke evaluatie methode kan school worden gemaakt in de culturele en cultuur en ontwikkelingssector.

EXTERNE CONTACTEN

De contacten tussen het Fonds en het Ministerie van Buitenlandse Zaken inclusief het ambassadenetwerk verlopen naar tevredenheid. Internationaal worden Nederland en het Prins Claus Fonds regelmatig gevraagd om ervaringen te delen. Buiten Nederland zijn slechts de Scandinavische landen, Zwitserland en de Europese Commissie actief op dit beleidsterrein. Er is een tendens waarneembaar naar meer internationale (Europese) samenwerking.

ADMINISTRatieve ORGANISATIE EN FINANCIËN

Voor het administratieve proces maakt het Prins Claus Fonds gebruik van een *Beschrijving van de Administratieve Organisatie*, die door de externe administrateur regelmatig wordt vernieuwd. De commissie concludeert dat gezien de omvang van de organisatie deze adequaat is ingericht. De belangrijkste bevoegdheden en procedures zijn vastgelegd. Functiescheidingen zijn daar waar nodig aangebracht, waardoor belangrijke betalingen onder het vier-ogen principe plaatsvinden. De uit de administratie voortvloeiende management informatie is uitvoerig en geeft een goed inzicht in de geldstromen, met name ook in de uitnutting van de projecten.

Wat betreft de verantwoording van de financiële bijdrage van de overheid en fondsen, zal de externe (goedgekeurde) accountantsverklaring aan de door de Minister van Ontwikkelingssamenwerking gestelde vereisten (DGIS controle richtlijnen) worden aangepast. Wat betreft de aanwezige continuïteitsreserve heeft op basis van de bevindingen van de commissie het bestuur van het Prins Claus Fonds besloten deze te verhogen, zodat deze zich niet meer aan de onderkant van de voor-

geschreven bandbreedte bevindt. In het financiële jaarverslag 2006 zal informatie omtrent de bestaande pensioenregeling voor werknemers worden opgenomen. Een management letter van de externe accountant, voor het laatst aangevraagd in 2003, wordt voor het boekjaar 2006 weer aangevraagd.

In de subsidieovereenkomst met het Ministerie van Buitenlandse Zaken is de overhead gemaximeerd op 20%. In de praktijk is de overhead de laatste jaren tussen de 15 à 16%. Dit niveau van overhead wordt mede veroorzaakt doordat het Fonds niet alleen passief als donor opereert, maar ook actief projecten initieert en onder eigen verantwoordelijkheid en met eigen medewerkers uitvoert. De commissie is van oordeel dat een niveau van overhead van 15% het streven zou moeten zijn, zonder dat daarmee het functioneren van het Fonds in essentie wordt aangetast. Het adviseert echter op dit moment de huidige afspraak tussen het Fonds en het ministerie van een overhead van maximaal 20% te handhaven.

STRATEGISCHE VISIE

In de Toekomstvisie karakteriseert het Fonds zichzelf als een 'netwerkorganisatie met middelen'. Dit is een reflectie van de wens van het Fonds om meer te zijn dan een financier van culturele activiteiten in of gerelateerd aan ontwikkelingslanden. Behalve financier wil het Fonds een kern zijn in een netwerk van Noord-Zuid en Zuid-Zuid contacten en wil het zich ontwikkelen tot een expertisecentrum op het gebied van cultuur en ontwikkeling. De commissie deelt deze strategische visie van het Fonds. Als expertisecentrum zal het Fonds een duidelijke positie en meerwaarde hebben onder de organisaties die zich richten op samenwerking met ontwikkelingslanden.

Het oorspronkelijke idee het CER-programma tot een zelfstandige organisatie, in samenwerking met ICBS te maken is nooit gerealiseerd. De inbedding van het programma met een coördinator bij het Fonds, begeleidt door een stuurgroep, voldoet.

Het Fonds legt zichzelf weinig geografische begrenzingen op, hoewel het inmiddels in principe zich wel beperkt

tot activiteiten in de 152 zogenaamde DAC-landen. Wel zoekt het naar afstemming, met name met de activiteiten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. De brede geografische aanpak past in de doelstelling van het Fonds. Geografische concentratie zou een verschraving van de doelstelling betekenen.

5.3 DUURZAAMHEID

De middelen van het Prins Claus Fonds bestaan thans uit de langjarige ondersteuning door het Ministerie van Buitenlandse Zaken en de subsidie van de Nationale Postcode Loterij. Daarnaast ontvangt het Fonds uit diverse bronnen aan activiteiten gerelateerde ondersteuning. De relatie met het Ministerie van Buitenlandse Zaken is een bijzondere. Enerzijds is het Fonds financieel afhankelijk van het ministerie, anderzijds heeft het ministerie belang bij de expertise, reputatie en onafhankelijkheid van het Fonds. De commissie is van mening dat de overheid de financier van het Fonds dient te blijven, een duidelijk andere rol dan die van een sponsor, in de zin dat het de continuïteit van de organisatie dient te garanderen. Mocht het Fonds verdergaande ambities hebben dan deze overheids-financiering toestaat, dan moet het zelf de financiële middelen hiervoor verwerven. Dit is nu al het geval voor de financiering van de Sahel Opera. Ook het CER-programma kan mogelijk aantrekkelijk zijn voor financiering door bedrijven en andere private partijen.

De bijdrage van de Nationale Postcode Loterij is belangrijk, maar is van andere aard dan de financiering door de overheid. Het levert een waardevolle bijdrage aan activiteiten die het Fonds onderneemt. Een continuïteit van de ondersteuning door de Nationale Postcode Loterij levert wel stabiliteit met betrekking tot de activiteiten die worden ondernomen, maar de duurzaamheid van het Fonds kan hier niet afhankelijk van worden gemaakt.

Aangezien het Prins Claus Fonds als fonds zowel actief als passief optreedt en bovendien een fondsen-wervende status heeft verschilt het van andere culturele fondsen in Nederland, die een wettelijke inbedding hebben¹ (OCW: o.a. Mondriaan Stichting;

Fonds Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst; Fonds voor de Letteren; Fonds voor de Scheppende Toonkunst; Nederlands Fonds voor de Film; Stimuleringsfonds voor Architectuur). Een vergelijkbare duurzame, maar niet wettelijke verankerde relatie met het Ministerie van Buitenlandse Zaken zou de continuïteit van het Prins Claus Fonds verhogen, en daarmee de kans de verworven expertise te behouden en uit te breiden. Een mogelijkheid zou zijn het instellen van een permanente of langjarige beschikking (zoals nu voor 10 jaar) met een eens in de 5 jaar te ondernemen periodieke toetsing, bijvoorbeeld in de vorm van een visitatie, naar analogie van het langjarig subsidieperspectief dat vanaf 2009 in de culturele sector als onderdeel van de nieuwe subsidiesystematiek wordt geïntroduceerd.² De huidige autonomie van het Fonds kan daarbij zoveel mogelijk worden behouden.

1. Wet op het specifiek cultuurbeleid.

2. Nota 'Verschil Maken, Herijking cultuurnota systematiek', september 2005; 'Kunst van Leven', hoofdlijnen cultuurbeleid, juni 2007.

5.4 AANBEVELINGEN

Op basis van haar bevindingen komt de evaluatiecommissie tot twee aanbevelingen.

I. WERK AAN CONTINUÏTEIT EN DUURZAAMHEID

Het Prins Claus Fonds vult een niche in het geheel van organisaties op het terrein van ontwikkelingssamenwerking. Om zijn rol goed te kunnen vervullen groeit het Fonds in de richting van een expertisecentrum. Om de daarvoor benodigde deskundigheid te kunnen verwerven en behouden is continuïteit vereist.

De activiteiten van het Fonds liggen duidelijk in het publieke domein. De kern van de financiering dient daarom ook uit de publieke middelen te komen.

De huidige langdurige subsidieovereenkomst met het Ministerie van Buitenlandse Zaken biedt een zekere mate van continuïteit. De commissie beveelt aan de behoefte aan continuïteit, nodig om de opbouw en handhaving van de gewenste expertise te garanderen, expliciet een rol te laten spelen in de vormgeving van de toekomstige financiële relatie tussen het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het Fonds.

Hiervoor is ook van belang dat politieke en bestuurlijke actoren op het gebied van ontwikkelingssamenwerking en cultuur overtuigd zijn van het belang van de doelstelling en de activiteiten van het Fonds. Het Fonds dient hier in zijn communicatiestrategie en positionering expliciet rekening mee te houden.

De commissie beveelt daarom o.a. aan dat de directeur en de voorzitter van het bestuur minimaal éénmaal per jaar een onderhoud hebben met de minister van Ontwikkelingssamenwerking. Verder zijn regelmatige contacten met leden van de Eerste en Tweede Kamer gewenst, alsook met b.v. NCDO en migrantenorganisaties om het maatschappelijk draagvlak te vergroten.

Naast de duurzaamheid van het Fonds als organisatie, kan een langdurige relatie met Netwerkpartners de positionering van het Fonds in het internationale veld betrokken bij cultuur en ontwikkeling bevorderen.

Als vervolg op de bestaande Netwerkpartnerships is ondersteuning van de Netwerkpartners op het gebied van management/organisatie en van fondsenwerving daarbij een factor.

Doelmatigheid draagt ook bij aan de duurzaamheid van de organisatie. Op dit moment bedragen de overheadkosten ongeveer 15 à 16% van het budget. De evaluatiecommissie acht een overhead van 15% redelijk voor een expertisecentrum en een Fonds dat zowel activiteiten ondersteunt als zelf initieert en uitvoert.

2. INTENSIVEER SAMENWERKINGS-VERBANDEN MET ANDERE ORGANISATIES

Nu het Fonds een eigen rol heeft ontwikkeld is het in staat samenwerking met meerdere organisaties zowel in Nederland als met Europese en multilaterale organisaties te intensiveren vanuit een duidelijke eigen positie. De commissie ziet mogelijkheden voor een rol van het Fonds als expertisecentrum en initiator op het terrein van cultuur en ontwikkeling. De commissie beveelt aan met name de mogelijkheden voor intensievere samenwerking met ontwikkelingsorganisaties te onderzoeken. Wel is hiervoor nodig dat het Fonds in meer praktische zin duidelijk maakt van welk concept van 'cultuur en ontwikkeling' het uitgaat. De commissie acht het mogelijk het thans gehanteerde begrip verder te operationaliseren zonder daarbij de rijkdom van activiteiten zoals die thans in de praktijk wordt ondersteund te moeten beperken.

Een vervolg op de conferentie 'Rozen in de Woestijn' gehouden in 2002 over cultuur en ontwikkeling, eventueel in samenwerking met het Ministerie van Buitenlandse Zaken en andere cultuur en ontwikkelingsorganisaties, zou dit onderwerp opnieuw breder voor het voetlicht kunnen brengen. Een dergelijke bijeenkomst zou ook kunnen leiden tot een verdere concretisering of precisering van de doelstelling en het formuleren van criteria die aansluiten bij het door het Fonds tot nu toe gevoerde beleid, waarbij er voor gewaakt moet worden dat de huidige flexibiliteit kan worden behouden.

BIJLAGEN

BIJLAGE I DE IN DE TERMS OF REFERENCE VAN DE EVALUATIE GEFORMULEERDE CONCRETE DOELSTELLINGEN

2.2 CONCRETE DOELSTELLINGEN

INTRODUCTIE

De evaluatie wordt in opdracht van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking en het bestuur van het Prins Claus Fonds gedaan. De evaluatie gaat uit van de doelstellingen van het Fonds zoals geformuleerd in de statuten uit 1996, het beleidsplan uit 1997 (inclusief de uitwerking in het plan van de doelstellingen waaronder valt de stimulering van interculturele uitwisseling, de keuze voor de steun aan het individu en de bevordering van een debat inzake de samenhang tussen cultuur en ontwikkeling) en de Toekomstvisie 2001. Alle bevindingen worden getoetst aan die doelstellingen. Ook zal de evaluatie aandacht besteden aan de activiteiten die het Fonds heeft ontwikkeld in het kader van het bestendigen en stimuleren van draagvlak in Nederland voor zijn doelstellingen en activiteiten.

Mogelijke evaluatiepunten:

1. Beleid en realisatie beleid
2. Profiel
3. De culturele en ontwikkelingsrelevantie van de activiteiten van het Fonds en de samenhang tussen die twee uitgangspunten
4. Netwerk
5. Financiële realisering
6. Organisatie

De evaluatie krijgt vorm door middel van:

1. Reflectie op de onderdelen I tot en met 6 (zie boven).
2. Conclusies uit deze exercities

Basisvragen:

1. Zijn de doelstellingen van het Prins Claus Fonds gerealiseerd?
2. In hoeverre voldoen de programma's aan de doelstellingen?
3. Hoe dragen de activiteiten bij aan de doelstellingen?
4. Wat zijn de resultaten van de activiteiten?
5. Wat is de effectiviteit van de werkwijze en besluitvormingsprocessen van het Fonds zoals neergelegd in de Toekomstvisie?

6. Hoe dragen de programma's en activiteiten van het Fonds bij aan de economische en sociale verbetering van mensen in de landen waar het Fonds actief is?

Positionering:

- Hoe positioneert het Fonds zich zowel nationaal als internationaal en zowel inhoudelijk als organisatorisch, tussen vergelijkbare organisaties als multilaterale organisaties, de NGO's die zich breder profileren dan het gebied van cultuur en ontwikkeling en organisaties die juist specifiek op het terrein van cultuur en ontwikkeling opereren?
- Is de huidige geografische begrenzing een logische?
- Is er een juiste verhouding tussen de geografie en de inzet van de middelen?

Programma's:

- Hoe zijn de doelstellingen vertaald in programma's en activiteiten? Zijn er programma's bijgekomen en/of veranderd? Functioneren die nieuwe programma's goed (CER, netwerk partnership programma) en bereiken ze de beoogde resultaten?
- Is de keuze van programma's en activiteiten doeltreffend geweest?
- Bij welke personen en organisaties heeft de visie van het Fonds aansluiting gevonden en welke netwerken hebben zich daaruit ontwikkeld? Wat is de bijdrage van deze netwerken aan de visie en activiteiten van het Fonds?
- Hoe functioneert de werkwijze van het Fonds betreffende actief, actief-passief en passief Fonds?

Organisatie:

- Hoe heeft het Prins Claus Fonds zich ge(re)organiseerd?
- Heeft de gekozen bestuurlijke en organisatorische opzet van het Fonds naar wens van diverse betrokkenen gefunctioneerd?
- Is de besteding van de middelen doelmatig geweest wat betreft beoogde resultaten en output?

Communicatie:

- Heeft de financiële en personele inzet op het gebied van communicatie bijgedragen aan een grotere bekendheid van het Prins Claus Fonds in Nederland en een stevige internationale positionering?

Financiële doelen:

- Is de huidige financiële afhankelijkheid van 2 hoofdsponsors (Nationale Postcode Loterij en het Ministerie van Buitenlandse Zaken) een risico of juist een sterkte?

3. UITVOERING

[...]

Het Rapport is zowel retrospectief als prospectief; het geeft een evaluatie en richt zich op de toekomst door middel van aanbevelingen. Het Evaluatie Rapport dient kort en bondig op de vragen in te gaan. Het rapport verschijnt in het Nederlands met een Engelse vertaling.

Het Bureau bereidt de zelfevaluatie voor, doet een korte en kritische zelfanalyse en geeft deze aan de commissie.

BIJLAGE 2 LIJST VAN GEBRUIKTE INFORMATIEBRONNEN

PRINS CLAUS FONDS

Algemeen

- *Oprichtingsstatuten Stichting Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling*, 6 September 1996
- *Akte houdende wijziging van de statuten van de stichting: Stichting Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling*, gevestigd te 's Gravenhage, akte de dato 2 juni 2006
- *Overeenkomst minister van Ontwikkelingssamenwerking en Prins Claus Fonds*, 31 januari 1997
- *Subsidiebeschikking Prins Claus Fonds 2002-2011*, Ministerie van Buitenlandse Zaken, 6 juni 2002
- *Aangepaste beschikking, Prins Claus Fonds, Ministerie van Buitenlandse Zaken*, 17 februari 2004 [ivm twee jaarlijkse betaal afroep en bandbreedte hiervan (+ of – 15 %)]
- *Prins Claus Fonds, Beleidsplan*, 1997
- *Toekomstvisie, Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling*, 2002-2011, augustus 2001
- *Organigram 2006*
- *Overlegstructuur Bureau Prins Claus Fonds*, 2006
- *Verslagen Bestuursvergaderingen*, 2001-2005
- *Speech Prins Constantijn, 10-jarig jubileum Prins Claus Fonds*, 6 september 2006

Evaluatie 2001 en 2006

- *Evaluatie Commissie 2000-2001*, onder voorzitterschap van Aad Nuis, *Cultuur en Ontwikkeling van het Prins Claus Fonds, Evaluatie van het Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling*, 2001
- *Terms of Reference Evaluatie 2006*, juli 2006
- *Antwoorden van het Prins Claus Fonds in juli 2005 op de aanbevelingen van de evaluatiecommissie aan het bestuur van het Fonds uit 2001, 2005* [een eerdere serie van antwoorden is opgenomen in bijlage I van de Toekomstvisie]

Financieel

- *Overzichten Bestedingen 2001-2004 van Prins Claus Fonds*
- *Financiële Jaarstukken 2001-2005 van Stichting Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling te Den Haag*

Administratie

- *Administratieve Organisatie van Stichting Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling*, 22 maart 2005
- *Prins Claus Fonds Gids: overzicht wat is waar in kantoor PCF*, Emnia Belagic, 2005

Jaarplannen

- *Jaarplan 2001*
[i.p.v. jaarplan 2002 verscheen Toekomstvisie 2001, zie boven]
- *Jaarplan 2003*
- *Jaarplan 2004*
- *Jaarplan 2005*
- *Jaarplan 2006*

Jaarverslagen

- *Jaarverslag 2001*
- *Jaarverslag 2002*
- *Jaarverslag 2003*
- *Jaarverslag 2004*
- *Jaarverslag 2005*

Samenwerking met Nationale Postcode Loterij

- *Evaluatie samenwerking en communicatie Nationale Postcode Loterij en Prins Claus Fonds*, juni 2005

PER PROGRAMMA

- Van alle projecten en activiteiten zijn goed georganiseerde archieven die via nummers gerelateerd zijn aan het database systeem Perfect View. Prijzen heeft recenter deze link gekregen.

Prijzen

- *Plan ter hervorming van de organisatie van de Prins Claus Prijzen*, 2005
- *Planning Awards 2006-2008*, met overgang van oude cyclus naar voorstel nieuwe cyclus
- *Website: diversen Prince Claus Awards, lijsten Award winnaars met links*

Publicaties, incl. PCF Journal

- *Lijsten van publicaties op website en in jaarverslagen*
- *Het nieuwe tijdschriftenbeleid van het Fonds*, 2001, aangepast 2005

- *Enquête onder PCF-Journal lezers, 2002* en korte (concept) samenvatting op basis van ca. 125 reacties.

Projecten/Activiteiten

- *Procedure Project administratie*, aangepaste versie 29 juli 2004
Voorbeelden van formulieren:
 - Request for Funding/Collaboration
 - Guide for Request Collaboration Form (2006: wacht nog op goedkeuring)
 - Voorblad Projecten/intern beoordelingsformulier
 - Criteriakaart [Document dat aanvraag begeleidt naar bestuur voor besluit, of ter voorbereiding van bureau besluit (onder € 10.000)]
 - Standaard Contract i.v.m. Ti (Tickets), Standaard Contract UI (Uitwisseling), P (Project), Pu (Publicaties)
- Website PCF: Overzichten Activiteiten 2005, 2004; Uitwisseling 2005

Specifieke projecten

Sahel Opera

- *The Sahel Opera Project*, informatiebrochure maart 2006
- Sahel Opera Budget, fase 0 - 3, 2006

Reizen PCF met Mondriaan Stichting

- *Midden-Oosten, 2004*
- *Oriëntatiereis China, Evaluatie, Kennismaken met Kunst en Cultuur in China, 14-21 mei 2005*

Reisbeleid (Tickets)

- *Het Prins Claus Fonds Reisbeleid, Grafieken en Statistieken 2000-2004*, augustus 2005

Netwerksamenwerking

- Caro Mendez (Network Coordinator), Network Partnerships Program Evaluation Procedure and Preliminary Results, inclusief Table Netwerkpartners by continent and discipline, map; Basic Criteria for Networkpartnerships; Review of Network Partnerships (Summary)

Cultural Emergency Response Program (CER)

- *Zelf-evaluatie Cultural Emergency Response (CER)*, Algemene bestuursvergadering PCF, 27 mei 2005

[Inclusief 'Plan voor private fondsenwerving voor CER' en 'een eerste plan voor werving van fondsen CER']

- *Samenvatting Zelfevaluatie CER*, 28 juli 2005
- CER, PCF i.s.m. International Committee of the Blue Shield, 26 september 2003, Delft
- *Brochure CER*, projecten 2003/2004
- Idem 2003/2005

Communicatie/ Persoverzichten

- *Communicatie in Nederland*, interne werknootie, 9 juni 2005
- Diverse documenten communicatie: interne knipselkranten, Q&A 2001-2005, Communicatie strategieën rondom prijzen en andere evenementen.
- Persartikelen: Nieuwe erevoorzitters; Cultural Emergency Response, september, oktober 2003
- Overzicht Pers, Prins Claus Prijzen 2001, 2002, 2003, 2004, 2005

Brochures/publicaties n.a.v. door Fonds georganiseerde activiteiten

- 'Report of the Conference on Culture and Development', Georganiseerd door het PCF, december 2001, Rotterdam
- 'Conference Reader, PCF Working Conference on Culture and Development', 12 december 2001, Rotterdam
- 'Rozen in de Woestijn, Conferentie over Cultuur en Ontwikkeling', PCF, 6 september 2002, Den Haag
- 'Rozen in de Woestijn, Verslag Conferentie over Cultuur en Ontwikkeling', PCF, 6 september 2002, Den Haag
- 'Mensen worden niet ontwikkeld, ze ontwikkelen zichzelf', Sterren van de Zijderoute, 7 september 2002, Concertgebouw, Amsterdam
- 'Nieuw Beeldenstormen, Discussie over Nederlandse culturele identiteit in internationaal perspectief', PCF, Winternachten, 17 januari 2003, Den Haag
- A. van der Staay, *The Development of Culture*, intern stuk, 2005

Beschikbare systemen

- Perfect View Database systeem, met daarin opgenomen
 - 1971 projectkaarten van goedgekeurde en reeds afgeronde projecten vanaf 1997 (niet goed gekeurde projecten vanaf een latere datum).
 - Ca. 12.000 personen en organisaties
 - Link naar contracten, correspondentie etc.
- Elektronisch archief

ANDERE PUBLICATIES

- F. Bieckmann, *De Wereld volgens Prins Claus*, 2004
- *Breed uitgemeten*, Advies van de Commissie Medefinancieringsprogrammabreed inzake toetreding en toewijzing van middelen 2003-2006, 2002
- IOB Evaluaties nr. 289, *Cultuur en Ontwikkeling, de evaluatie van een beleidsthema (1981-2001)*
- Brief van de staatssecretarissen van Buitenlandse Zaken en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap: *Cultuurnota 2005-2008, Visie Internationaal Cultuurbeleid*, 11 mei 2006 en 9 juni 2006
- Brief van de minister van Ontwikkelingssamenwerking aan Tweede Kamer, *reactie OESO/DAC Development Co-operation Report 2005*, 8 juni 2006
- *Vertrouwen in een kwetsbare Sector, Rapport van de Commissie Draagvlak en Effectiviteit* (Commissie Dijkstal), april 2006
- *Evaluation of the Theme-based Co-financing Programme, Cross-cutting Study: The added value of TMF*, Final Report, maart 2006
- Johan van de Gronden, 'Cultuur en Ontwikkeling: een missie in het eigene?', *Vice Versa* juni 2006, p.10-17
- *Nota Verschil Maken, Herijking cultuurnota systematiek*, september 2005
- *Kunst van Leven, hoofdlijnen cultuurbeleid*, juni 2007

PRINS CLAUS FONDS**Bestuur**

Mw Lilian Gonçalves-Ho Kang You, voorzitter bestuur
 Mw Judith Belinfante, lid bestuur,
 lid Voorstellencommissie
 Dhr Emile Fallaux, lid bestuur,
 voorzitter redactieraad Prince Claus Fund Library

Commissie Cultuur en Ontwikkeling

Dhr Adriaan van der Staay, Rustom Bharucha (India)
 en Mw Aminata Traoré (Mali)

Prince Claus Fund Library

Dhr Khaled Al Hroub
 (Cambridge Arab Media Project (CAMP))

Netwerk Commissie (tevens netwerk partners)

Dhr Shahidul Alam, DRIK, Bangladesh; Dhr Robert Loder,
 Triangle Arts Trust, United Kingdom; Dhr James Njuguna,
 Mysa, Kenya; Dhr Felix Madrazo, Super Sudaca,
 Latijns-Amerika

CER Stuurgroep

Dhr Louk de la Rive Box,
 voorzitter (rector Institute for Social Studies)
 Dhr Georg Frerks,
 lid (hoofd rampen studies, Universiteit Wageningen)

Bureau

Mw Els van der Plas, directeur
 Mw Geerte Wachter, hoofd Financiën, Personeel, Samen-
 hang Programma's en senior programma coördinator
 Dhr Peter Stepan,
 managing editor Prince Claus Fund Library

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Dhr Jan Hoekema, ambassadeur Culturele Samenwer-
 king, hoofd Directie Culturele Samenwerking,
 Onderwijs en Onderzoek
 Mw Monique Korzelius, plaatsvervangend hoofd,
 Directie Culturele Samenwerking, Onderwijs en
 Onderzoek/Internationaal Cultuur Beleid (DCO/IC)
 Ambassadeur Mw Lot van Schaik-Zaaijer,
 Permanente Vertegenwoordiging UNESCO

BEGUNSTIGDEN VAN HET FONDS**CER**

Dhr Naseer Arafat, Nablus, Palestina
 Dhr Mohamed Cheikh, Mestassa, Marokko
 Dhr H.D.S. Hettipathirana, Galle, Sri Lanka
 Dhr Robert Parthesius, Nederland

ANDERE ORGANISATIES i.v.m. CER

Dhr Joan Albada, Secretaris Generaal,
 International Council of the Blue Shield, Frankrijk
 Dhr Anthony Oliver Smith, Prof. Culturele Antropologie,
 Universiteit Florida, USA, specialist i.v.m. centrale rol van
 cultuur in wederopbouw proces.

**CULTUUR EN /OF ONTWIKKELINGSORGANISATIES
IN NEDERLAND**

Dhr Paul van Paaschen, programma manager arts &
 culture, Hivos, Fondscoördinator Hivos/NCDO
 Cultuurfonds
 Dhr Ren Grotenhuis, directeur, Cordaid
 Dhr Wim Stoffers, coördinator particulier initiatieven
 Nederland, OXFAM-NOVIB
 Dhr Henny Helmich, directeur, NCDO
 Mw. Mechtild van den Hombergh, directeur en Mw. Wil
 Janse, programmamanager duurzame ontwikkeling, cul-
 tuur (internationale projecten) en media, Stichting Doen
 Dhr Paul Voogt,
 hoofd publiek en presentatie, Tropenmuseum
 Mw Wieb Broekhuijsen, directeur, Tropentheater
 Dhr Ron Smit, directeur, KIT Publishers
 Dhr Herman Divendal, coördinator AIDA, Organisatie
 voor Vervolgde Kunstenaars

CULTURELE EN WETENSCHAPPELIJKE ORGANISATIES

Mw Gitta Luiten, directeur, Mondriaan Stichting
 Dick Douwes, oud-directeur, ISIM (The International
 Institute for the Study of Islam in the Modern World)
 Dhr Max Sparreboom, directeur bureau Erasmus Prijs
 (Stichting Praemium Erasmianum)

LEDEN EERSTE EN TWEEDE KAMER

Dhr Jos van Gennip, lid Eerste Kamer CDA,
 voorzitter NCDO
 Dhr John Leerdam, lid Tweede Kamer PvdA
 Dhr Frans Weisglas, voorzitter Tweede Kamer, VVD

INTERNATIONAAL, GEEN BEGUNSTIGDEN VAN FONDS

Mw Minja Yang, directeur,

UNESCO New Delhi office, India

Mw Lara Foot Newton, toneelregisseur, Zuid-Afrika

Dhr Alfredo Troncoso Leone, impresario, Chili

Aan de Regering

1. Continueer het Prins Claus Fonds en verruim de beschikbare middelen.
2. Stel een bedrag ineens ter beschikking in de vorm van een renteloze lening onder voorwaarden; de rente moet voldoende zijn voor de jaarlijkse uitgaven van het Fonds.
3. Zorg voor een periodieke, onafhankelijke evaluatie.

Aan het bestuur van het Prins Claus Fonds

1. Leg de interne besluitvorming rond de selectie van laureaten en projecten beter vast.
2. Ga bij de selectie en beoordeling van personen en projecten expliciet uit van drie criteria: artistieke en intellectuele uitnemendheid; een uitstralingseffect in de eigen omgeving; een voorbeeldwerking, ook voor andere samenlevingen.
3. Evalueer met regelmaat de gedane zaken met het oog op de consistentie en de continuïteit van het beleid.
4. Steun bestaande culturele tijdschriften en andere uitgaven; bevorder onderlinge uitwisseling van bijdragen, ook uit verschillende taalgebieden.
5. Geef het Prince Claus Journal een duidelijker signatuur.

6. Zie af van de Prince Claus Fund Library.
7. Organiseer niet zelf conferenties in het buitenland, maar steun bestaande regionale netwerken.
8. Breid het eigen netwerk verder uit en vermijd lussen; houd de ambassades beter op de hoogte en zoek meer contact met recensenten en culturele waarnemers ter plaatse.
9. Maak het Fonds en zijn activiteiten beter bekend, niet alleen in de landen van de begunstigten, maar zeker ook in eigen land.
10. Herzie de bestuurs- en beheersstructuur:
 - 10.1 de commissies gaan op in een internationaal Algemeen Bestuur dat de begroting en de hoofdlijnen van het beleid bepaalt en de uitwerking overlaat aan het bureau;
 - 10.2 het Dagelijks Bestuur ziet tussentijds toe op de uitvoering van het beleid en de besteding van de middelen;
 - 10.3 er zijn drie stafafdelingen: netwerk & communicatie, ondersteuning externe projecten, prijzen;
 - 10.4 het Bestuur benoemt elk jaar een jury die de laureaten kiest op voordracht van derden.
11. Vereenvoudig de procedures en draag zorg voor een evenwichtiger en meer efficiënte verdeling van de werkzaamheden.

BIJLAGE 5 PRIJS EN PROGRAMMA'S

TABEL 5.1: VERDELING OVER DISCIPLINES PER PROGRAMMA, 2001-2005¹

	Prijzen		Publicaties ²	Activiteiten		Uitwisseling		Tickets 2003-2005	
	Discipline 1 ³	Discipline 2		Discipline 1	Discipline 2	Discipline 1	Discipline 2	Discipline 1	Discipline 2
Audiovisueel	2	1	1	25	22	20	20	14	4
Beeldende kunst	6		9	43		27	3	33	
Beeldende kunst, Audiovisueel			6						
Bouwkunst	2		2			3		3	1
Cultureel Erfgoed	10		4	4		11		7	1
Cultureel Erfgoed en fotografie			1						
Cultuur en Ontwikkeling	6	2	17	10	1	25		14	
Dans	2			13		13		6	
Debat						1			
Design	3	2		9	1	1		3	
Filosofie	1		2			3	1	2	1
Fotografie	1		6	6		5		1	
Literatuur	10		21	1		19	2	16	
Literatuur en bouwkunst			1						
Media/journalistiek	5		13	5		3		6	
Media/journalistiek en fotografie			1						
Muziek	6	1	4	27		10	1	15	
Research		1				1			
Sport	1					2			
Theater	5	1	1	28	2	22	1	11	1
Totaal prijswinnaars/projecten	54		90	171		166		130	

1. Dit overzicht is gebaseerd op gegevens uit het PerfectView database programma. In deze lijsten maken tickets tot 2003 deel uit van de programma's Publicaties, Activiteiten en Uitwisseling. De totalen van projecten zijn niet vergelijkbaar met die in bijlage 6, omdat in de financiële jaarstukken, waarop die tabel gebaseerd is, de tickets apart zijn opgenomen in een totaal bedrag zonder nadere specificatie.
2. Inclusief eigen uitgaven.
3. Omdat veel prijzen/projecten/activiteiten niet eenduidig onder één discipline zijn te scharen, is hiervan de hoofd- en een tweede discipline aangegeven.

PRIJZEN

TABEL 5.2: OVERZICHT VAN DE PRIJSWINNAARS PER GESLACHT

	2001	2002	2003	2004	2005
Man	7	7	5	6	10
Vrouw	2	2	1	2	1
Organisatie	3	1	5	2	

TABEL 5.3: GEOGRAFISCHE SPREIDING LAUREATEN¹

	2001	2002	2003	2004	2005
Afrika	3	HP, 1	3	1	HP, 5
Azië	5	3	HP, 4	HP, 5	3
Latijns-Amerika en Caribisch gebied	HP, 2	4	2	2	2
Anders, nl.	HP Nederland	Israël	Turkije	Turkije	

1. Wanneer het Midden-Oosten en Noord-Afrika als aparte geografische regio wordt gezien, kwamen 3 prijswinnaars per jaar uit deze regio, incl. 2 hoofdlaureaten.

TABEL 5.4: HERKOMST PRIJSWINNAARS, O.B.V. VERENIGDE NATIES LIJST VAN MINST ONTWIKKELDE LANDEN EN O.B.V. WERELDONTWIKKELINGSINDICATOREN VAN DE WERELDBANK

	2001	2002	2003	2004*	2005
VN lijst 50 minst ontwikkelde landen	Afghanistan, Soedan	Senegal	Cambodja, West-Timor	Bhutan, Afghanistan, Myanmar/Birma, Mali	Democratische Republiek Kongo, Tanzania
WB, landen met laag inkomen < \$875 per hoofd	Nigeria, Peru, Vietnam		India, Kenia, Zimbabwe	Tajikistan	Kenia, Zimbabwe
WB landen met lager midden inkomen \$876-\$3465	Iran, Kameroen, Filippijnen, Syrië	Bolivia, Brazilië, China, Indonesië, Marokko, Syrië	Brazilië, China	Brazilië, Irak	Armenië, Brazilië, Egypte, Indonesië, Iran
WB, landen met midden inkomen, excl laag midden \$3465-\$10.725	Panama, Trinidad	Costa Rica, Turkije, Uruguay	Argentinië, Zuid-Afrika	Argentinië, Turkije	Argentinië, Zuid-Afrika
WB, landen met hoog inkomen > \$10.726	Nederland	Israël			

* Palestina is niet in deze overzichten opgenomen

BIJLAGE 6 PROGRAMMA'S: PROJECTEN VAN DERDEN

TABEL 6.1: OVERZICHTEN PUBLICATIES, ACTIVITEITEN, UITWISSELING: PROJECTEN VAN DERDEN¹

(aantal, totaal van allocatie (in €) en gemiddeld toegekend bedrag per activiteit (in €))

	2001		2002		2003		2004		2005		totaal		Gemiddeld bedrag per activiteit
Publicaties	7	215.699	6	151.000	13	181.150	18	367.811	17	301.660	61	1.217.320	19.956
Activiteiten	23	578.876	16	451.645	28	623.828	36	917.115	28	426.450	131	2.997.914	22.885
Uitwisseling	15	413.490	20	395.144	34	719.983	25	589.999	23	415.150	117	2.533.766	21.656

(bron: Financiële Jaaroverzichten 2001-2005)

I. Eigen activiteiten en samenwerkingsprojecten waarvan PCF (mede) initiator was, zijn niet opgenomen in deze tabel (in euro tenzij anders vermeld):

Publicaties:

2001: Prijzenboek (fl 60.000), Commissievergadering Tickets (fl 22.172)
 2002: Journal (75.000), Prijzenboek (30.000), Programmaboekje (10.000), Commissievergadering/ticket (4.778)
 2003: PCF Library (300.000), Prijzenboek (33.000)
 2004: PCF Library voortgang (15.000, dit bedrag werd zelfde jaar als vrijval geboekt), Journal (113.115, waarvan in zelfde jaar 23.115 als vrijval werd geboekt), Prijzenboek (45.000)
 2005: Prijzenboek (45.000), Journal (90.000), Jubileum activiteiten (25.000) Jubileum Agenda (10.000)

Activiteiten:

2001: Filmgrant (fl 55.093), PR film (fl 20.000), commissievergadering/tickets (fl 23.860)
 2002: Conferentie C+O (106.832), Filmgrant (50.000), commissie vergadering/tickets (32.089)
 2003: CER (100.000) commissie vergadering/tickets (1.945)
 2004: CER (177.170), Sahel Opera (162.225), Boek wereld volgens Prins Claus (3.750), Mondriaanreis (13.000), Filmgrant (52.400)
 Tentoonstelling Cordially Invited (40.000)
 2005: CER (100.000), Mondriaanreis 2005/2006 (50.000), Bertazzo PR (10.000), Opera Sahel (250.000), Jubileum Activiteit (20.000), Bijeenkomst Humor en Satire (10.000)

Uitwisseling:

2001: Conferentie C+O (fl 40.000) Commissie vergadering/tickets (fl 48.364)
 2002: Conferentie C+O (30.000), lezing i.s.m. ISS (3.723) commissie vergadering/tickets (43.263)
 2003: Prins Claus Lezing (37.500), Crafts Tentoonstelling (60.000), Commissievergadering (829)
 2004: Crafts tentoonstelling (803), World Cultures Report Conferentie (35.677), Erasmusprijs bijeenkomst (15.800), Bijeenkomst internationale Raad van Advies (16.500), Prins Claus lezing 2003 (50.000)
 2005: Reisbudget Commissie C+O (28.300)

2001:

- *Facing up to the past. Commemoration of the History of Slavery*, Jamaica (€ 22.730) (oplage 2500)
- *Authentic/Exentric, Catalogue Contemporary African Art*, Venetië Biennale (\$ 50.000 + € 22.992) (oplage 2500) (uitverkocht)¹
- *Outlet*, Indonesische contemporaine kunst, Indonesië (€ 18.954) (oplage 1250 (Engels), 1000 (Indonesisch))

2002:

- *Creating Spaces of Freedom*, Verenigd Koninkrijk/Libanon (€ 89.794) (oplage 2000)²
- *Experiments with Truth*, India/Duitsland (€ 87.221)³
- *Mirando al Futuro*, Bolivia (1500 exemplaren werden verspreid in bibliotheken van opleidingen en instituten in Bolivia en omliggende landen) (€ 33.668)

2003:

- *Against the Wind: Politics of Iranian Cinema*, Iran (€ 11.300) (oplage 1000)
- *Fault lines; Contemporary African Arts and Shifting Landscapes*, Verenigd Koninkrijk (€ 30.000) (oplage 2500)⁴

2004:

- *Portrait Photographs from Isfahan: Faces of Transition, 1920-1950*, Iran (€ 35.000) (oplage 2000)

2005:

- geen

Vanaf 2002 zijn verschillende titels in voorbereiding waaronder:

- *The Other View*, Afrika/Nederland (vanaf 2003 aangekondigd, € 40.000 gereserveerd)
- *Beautiful/Ugly* (€ 35.000 gereserveerd, uitgekomen in 2006)
- *The Turkic Speaking People, History and Culture of a Migrating Civilisation* (€ 43.000, uitgekomen in 2006)
- Peter Minshall & Mas: *The Art of Caribbean Carnival* (€ 20.000 gereserveerd)
- *The Secret Life of Syrian Lingery: Intimacy and Design*

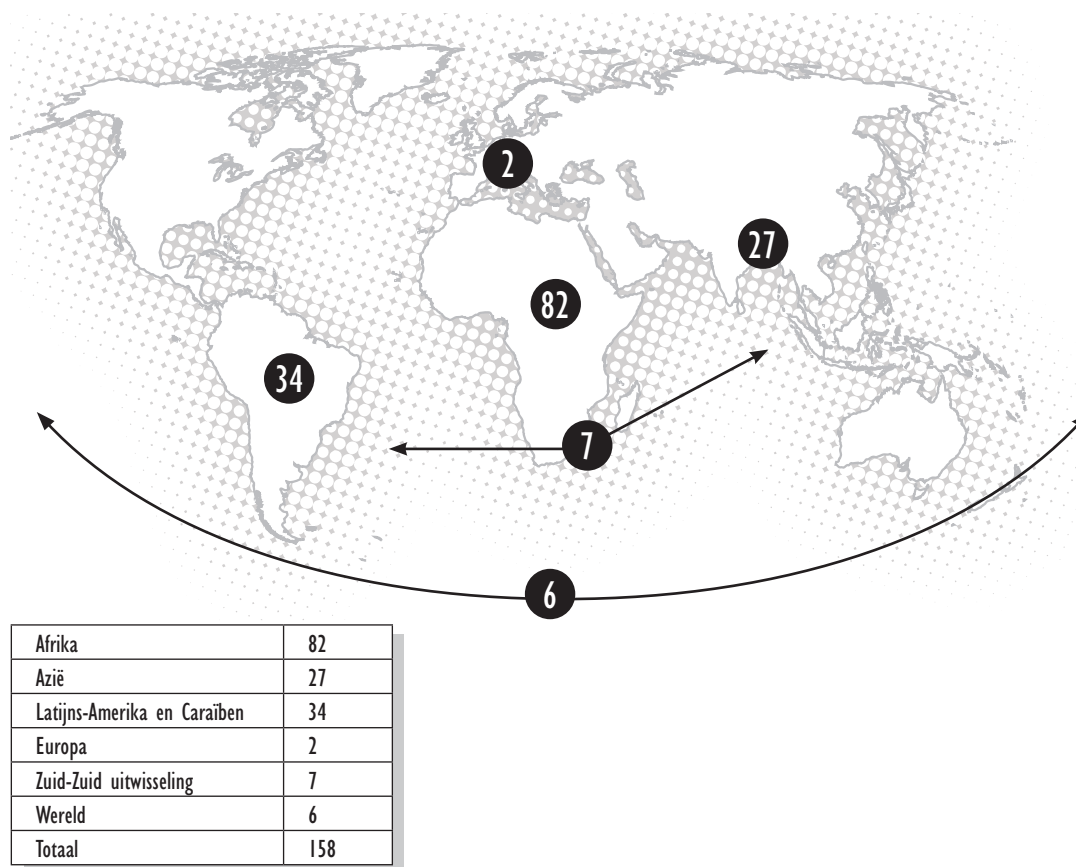
1. Kira Harris schreef in Black Issues Book Review over dit boek: 'The book and the art within form a compelling argument that Africa and Africans, far from remaining in some romanticised past, are engaged in a challenging and critical present and future'
2. In 2002 schreef schrijver en journalist van de Engelse Krant The Independent Marina Warner dat dit boek een van de beste boeken was die zij las in 2002. Zij schreef '[...] the editors have gathered an exhilarating collection of international artists who are beaming out songs, cartoons, websites, all kinds of words and images, through the gaps in the official structures.'
3. Verslaglegging van conferentie Experiments with truth: Transitional Justice and the Processes of Truth and Reconciliation, 2001.
4. Dit boek was winnaar van de 2003 Arnold Rubin Book Award, Arts Council for the African Studies Association, Verenigde Staten: 'Fault Lines catapults the contemporary arts of Africa into a global arena. With the accelerating interest in contemporary African art and the need to understand its place within a global art scene, this book presents a compelling and eloquent argument in a refreshingly erudite collection of essays with a rich mosaic of perspectives. This exemplary volume makes a forceful case for the study of contemporary art.' Joanne B. Eicher, Chair, ACASA Book Awards Committee.

BIJLAGE 8 UITWISSELING

TABEL 8.1: DOOR HET FONDS (MEDE) GEORGANISEERDE CONFERENTIES, DEBATTEN EN LEZINGEN 2001-2005

TITEL	IN SAMENWERKING MET	'TASTBARE RESULTATEN'	LAND
2001			
Cosmopolitism and the Nation State	Asian Development and Research Institute	PCF Journal 8	India
African Aesthetics, Beauty in Context	Stellenbosch en Western Cape Universiteit	publicatie	Zuid-Afrika
Experiments with truth: Transitional Justice and the Processes of Truth and Reconciliation	Habitat Center New Delhi, Dokumenta II, Kassel	publicatie	India
Conferentie Cultuur en Ontwikkeling (dag na prijsuitreiking, voor Internationale Raad van Advies)			Rotterdam
2002			
Living together, werkconferentie (tegelijkertijd met Zanzibar Film Festival)			Zanzibar, Tanzania
Diversity, lezing i.h.k.v. thema Urban Heroes	Institute for Social Studies		Den Haag
Rozen in de Woestijn, conferentie over cultuur en ontwikkeling	Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluaties, Ministerie van Buitenlandse Zaken	Verslag van conferentie	Den Haag
2003			
Nieuwe Beeldenstorm; culturele identiteit in internationaal perspectief, discussie	Literair festival Winternachten	reader	Den Haag
Creating spaces of freedom, ronde tafel discussie met o.a. dichters uit PCF netwerk	Poetry International	Dichtbundel Chris Abani (laureaat, Nigeria)	Rotterdam
The Arab Human Development Report: Bridging the Deficits, debat n.a.v. Prins Claus Prijs	International Institute for the Study of Islam (ISIM)		Amsterdam
2004			
Cultures, Globalization Processes and Development, Conferentie (presentaties: 'Culture and Globalization', 'Culture and Global Civil Society', 'Cultural Flows' en 'Culture and Global Technology')	University of California, Los Angeles (UCLA) Center for Civil Society en redacteur Global Civil Society Report (tevens initiatiefnemer World Cultures Report of Series)	Brainstorm World Cultures Report	Den Haag
The Positive Results of Migration and Asylum, debat	UCLA		Den Haag
Religie en Moderniteit, debat (Wat is de positie van godsdienst ten opzichte van maatschappelijke moderniseringsprocessen?)	Erasmusprijs, ISIM		Amsterdam
2005			
Humor en Satire, een gesprek met Jonathan Shapiro, hoofdlaureaat 2005; openbaar interview en workshop (als Activiteit)	Nederlands Instituut voor Zuid-Afrika en NCDO	Gezamenlijk kunstwerk door workshopdeelnemers 'Me, we and the others' (20x2,5 m), geëxposeerd bij Galerie News Photo	Amsterdam

GRAFIEK 9.1: REGIONALE SPREIDING VAN DOOR ANDEREN GEÏNITIEERDE UITWISSELINGSPROJECTEN

BIJLAGE 10 PRINS CLAUS FONDS 'EIGEN' PROJECTEN

ENKELE DOOR HET PRINS CLAUS FONDS (MEDE) GEÏNITIEERDE PROJECTEN 2001-2005

- *Reizen i.s.m. de Mondriaan Stichting*, waarbij het Prins Claus Fonds de reis betaalt van lokale kunstenaars en de Mondriaan Stichting de kosten voor de Nederlandse deelnemers:

- met Turkse delegatie op reis naar Egypte, Jordanië en Libanon, 2004 (€ 13.000);
- China, 2005 (€ 25.000): in jaarverslag genoemde spin off: tentoonstelling Chinese kunstenaar in Domein, Sittard.

Dit programma wordt voortgezet in de jaren 2006 en 2007 met reizen naar Senegal/Zuid-Afrika (€ 25.000) en Latijns-Amerika;

- *Prins Claus Fonds Filmgrant* (bedoeld ter ondersteuning van de eerste creatieve stappen in het ontwikkelingsproces van veelbelovende filmprojecten (vanaf 2001: € 25.000 (grant voor filmmaker met goed filmconcept uit doelgebied PCF: 15.000, overige kosten 10.000) i.s.m. Cinemart (jaarlijkse markt voor filmprojecten), Rotterdams Film Festival);
- *Reservering Jubileumactiviteiten 2006* (2005: € 20.000) (Publicatie € 25.000; jubileum agenda 2006 € 10.000; Netwerken € 25.000). In het kader van het jubileum in 2006 is een conferentie over Cultuur en Ontwikkeling voorzien en een presentatie aan leden van de Eerste en Tweede Kamer, om bij hen doelen en activiteiten van het Fonds onder de aandacht te brengen.¹ (mogelijk uitgesteld tot 2007)
- *Promotie video* (2001 € 20.000).
- *De Sahel Opera*: zie hoofdstuk 4, Box 4.4.

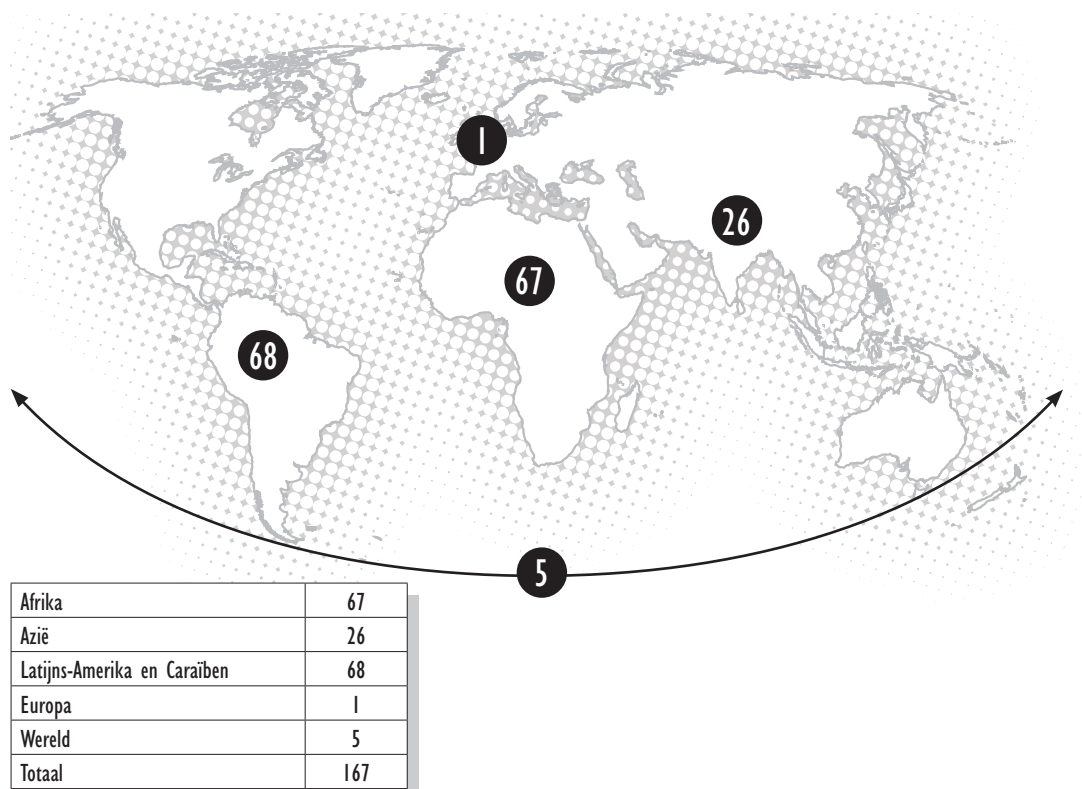
ENKELE PRINS CLAUS FONDS ACTIVITEITEN IN NEDERLAND

- Concert Cui Jian, Chinese rockster, PCF laureaat 2000, januari 2001 Melkweg, Amsterdam (€ 4.750);
- Advisering World Wide Video Festival over deelname niet-westerse kunstenaars, tevens vertoning van drie Prins Claus Fonds projecten;

- Event bij uitreiking Awards in 2001 door Peter Minshall (ca. € 30.000);
- Tentoonstelling 6 september 2002, tegelijkertijd met conferentie Rozen in de Woestijn (€ 5.500);
- Concert 'Sterren van de Zijderoute', met lezing ZKH Aga Khan over Cultuur en Ontwikkeling, i.s.m. Concertgebouw, 7 september 2002;
- Crafts tentoonstelling (2003, nog niet volledig gerealiseerd). Met de Prensela Foundation, Stichting voor Nederlandse vormgeving (die ook financieel bijdraagt) is samengewerkt aan een publicatie (Journal 10a) 'The Future is handmade, The survival and Innovation of Crafts' die moet leiden tot een tentoonstelling, aanvankelijk gepland in het Haags Gemeentemuseum in september 2005, maar inmiddels vooruit geschoven tot 2007. (externe fondsen: Prins Bernhard Fonds en VSB Fonds);
- Aankoop 200 exemplaren boek 'De Wereld van Prins Claus' (2004 € 3.750);
- Cordially Invited, tentoonstelling en PR activiteiten i.s.m. Centraal Museum en BAK Utrecht (2004 € 40.000);
- Thema-avond Humor en Satire met laureaat 2005 Zapiro, Amsterdam, 6 december 2005 (€ 10.000).

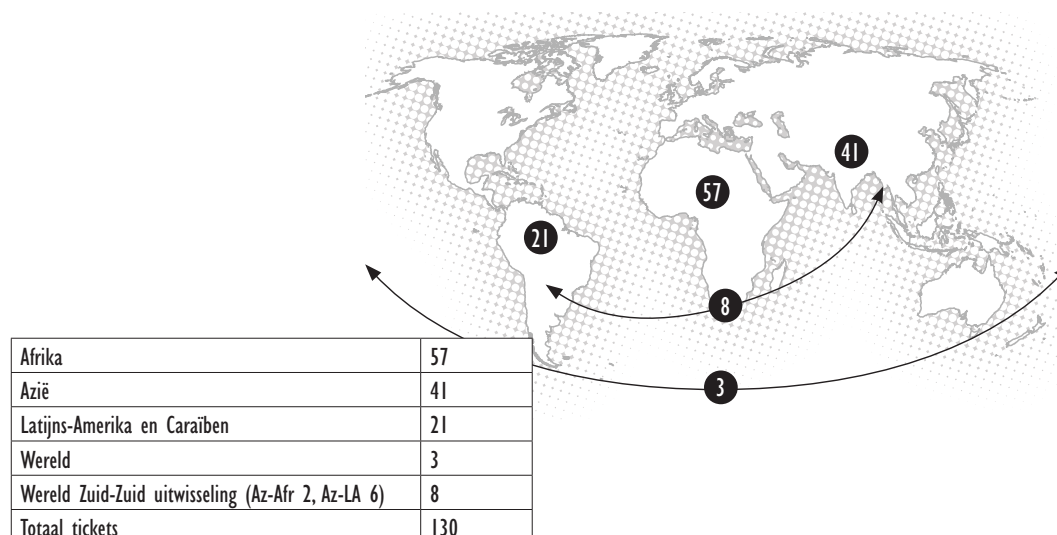
1. Jaarplan 2006.

GRAFIEK II.1: REGIONALE SPREIDING (EXCLUSIEF PCF ACTIVITEITEN)

BIJLAGE 12 TICKETS

GRAFIEK 12.1: 2003-2005 AANTAL TICKETS VOOR REIZIGERS UIT

REISDOEL

Noordelijk halfrond

Meer dan de helft van de ticketcontracten hebben als reisdoel een land in het Noordelijk halfrond: 25 maal zijn dit bestemmingen in Duitsland, Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Canada, Tsjechië, Bosnië Herzegovina, Slovenië, Spanje, Griekenland, Oostenrijk en Ierland.

Nederland

Tentoonstellingen, debatten, conferenties, voorstellingen, academies en festivals in Nederland werden 66 maal gesteund door kunstenaars uit Afrika, Azië of Latijns-Amerika te laten komen voor o.a. optredens, bijdragen of onderwijs.

Tentoonstellingsprojecten werden op deze wijze gesteund zoals Syrië Nu, Leiden; Rotterdamse Biënnale Cities; Kaap Helder, Den Helder; theatrale tentoonstelling 'Slavernij MoNUment, Amsterdam; Lustwaranda, Tilburg; Amazigh Kunst, Roosendaal; Indonesia under Construction, Rotterdam; Marum Nostrum, Rotterdam; Focus on China, Den Haag.

Aan *debatten en conferenties* werd bijgedragen via tickets zoals 'Stem van de Marokkaanse Democratie in Nederland', 'Water Arts' georganiseerd door het NIAS, lezingen met Arabische intellectuelen in Leiden, conferenties

in De Balie, 'Legal and Practical Aspects of Participation by women in Arab Society', Conferentie 'Islam, Women and Modernity', International Philippine Studies: 'Changing Landscapes, humanscapes and mindscapes in a globalizing world' en 'Role of the Media in the Arab World' georganiseerd door de International Dialogues Foundation. Voor rappers uit Kenia en Brazilië werd de reis betaald om hier te kunnen *optreden*, evenals voor Zuid-Afrikaanse muziekstudenten. Een Boliviaanse kon met steun van het Fonds de orgels van de kerken in Kampen bespelen. Organisaties als het Korzo theater, het Nederlands Vocaal Centrum, IDEA en Steim maakten ook gebruik van deze mogelijkheid.

De Vrije Academie, de Rijksacademie, de Rietveld Academie en het European Ceramic Work Center konden *studenten of Artists in Residence* ontvangen. Iemand kon in Nederland een website cursus volgen of een relevante voorstelling bijwonen.

Verschillende *festivals* ontvingen steun om buitenlandse gasten te kunnen ontvangen zoals Winternachten, IDFA, Rotterdams Film Festival, Arab film festival, World Wide Video Festival, Festival Azië Nu, Holland Dance Festival, Cinemasia Festival, Amazigh Vrouwen Festival, Iraaks Film Festival, Poetry International, Impakt Festival, Seeing U Festival, Nederlands Film Festival (Surinaams Programma) en het B-Connected Festival.

TRIANGLE ARTS TRUST

Groot-Brittannië: een beeldende kunst netwerk, dat in verschillende landen workshops organiseert met beginnende en ervaren kunstenaars, vaak leidend tot tentoonstellingen. Opzet van websites voor uitwisseling. Met het Fonds werkt het aan het uitgeven van de resultaten van de workshops. Voorzien is onder het Library Fonds de beste resultaten van deze workshops uit te geven. (2002, € 141.000 voor 3 jaar)

VIDEO BRASIL

Brazilië, organisator van o.a. de Video Brasil Electronic Art festival. Onder het netwerk-partnership zal de verzameling videokunst (de grootste in Latijns-Amerika) online ontsloten worden. Verder training van audiovisuele programmeurs, en productie van drie video's ('Video Brasil Authors Collection'). Het versterken van het brede interculturele, interlokale en interdisciplinaire netwerk wordt gezien als een van de belangrijkste resultaten van dit samenwerkingsverband. (2002, € 180.000 voor 3 jaar)

CENTRE FOR CARIBBEAN ARTS (CCA)

Trinidad en Tobago. CCA is een kunstcentrum dat in het Caribisch gebied culturele uitwisseling stimuleert en culturele programma's opzet. De samenwerking betreft het ontwikkelen van een tentoonstelling over de carnavals kunstenaar Peter Minshall (laureaat 2001) in Nederland en Trinidad, waaraan ook de publicatie over het werk van deze kunstenaar in de PCF Library verbonden is. (2003, € 178.700 voor 3 jaar) (In 2006 is dit partnership voortijdig beëindigd, wat niet geldt voor de uitgave in de PCF Library.)

ZANZIBAR INTERNATIONAL FILM FESTIVAL

Tanzania. ZIFF heeft als doelstelling 'het internationaal promoten en ontwikkelen van film en andere relevante culturele activiteiten als instrument voor sociale en economische groei in de regio'. In het Netwerkpartnership wordt bijgedragen aan het Festival, m.n. de muziekprogrammering, aan workshops met als thema 'living together' binnen de 'dhow' landen en bijgedragen aan uitwisselingen. Met het Fonds zal een publicatie over het festival en de uitkomsten van de workshops worden voorbereid en een 'living together' filmpro-

gramma georganiseerd, waar o.a. eerder door het Fonds gesteunde producties binnen het thema 'Urban Heroes' worden getoond, ook een seminar over de rol van filmfestivals met een Zuid-Zuid uitwisselingsdimensie is voorzien. (2004, € 216.000 voor 3 jaar)

KOMUNITAS UTAN KAYU

Indonesië. Een organisatie die bijeenkomsten organiseert op het vlak van literatuur, intellectueel debat, kunst en media. De organisatie zal zijn netwerk versterken door bijeenkomsten te organiseren over Indonesische/Maleisisch poppentheater en literatuur en een regionaal onafhankelijk filmfestival te organiseren. Met gebruikmaking van het netwerk van het Fonds zal een literaire biënnale worden georganiseerd, een nummer van de Journal zal hierover voorbereid worden met als thema 'Liberal Islam' of 'Creating Spaces of Freedom'. (2004, € 163.746 voor 3 jaar)

JANT-BI

Senegal. Het dansgezelschap maakt moderne dansvoorstellingen, o.a. met als thema *The Route of Slavery via Dance: On the path of African dance in the African Diaspora*. Samen met het Circus Baobab (Guinea) zal het een workshop houden en een voorstelling voorbereiden. Met het Fonds werkt het samen in de voorbereiding van de Sahel Opera. (2004, € 215.116 voor 3 jaar)

ASOCIACIÓN PRO ARTE Y CULTURA (APAC)

Bolivia. APAC is een organisatie die de Boliviaanse Barok muziek promoot, die werd herontdekt in 2001, werkt aan verdere professionalisering door het opleiden van leraren en trainen van musici, uitwisseling binnen Latijns-Amerika wordt voorzien, als ook het conserveren van oude muziek, ook op andere plaatsen in Latijns-Amerika. In samenwerking met het Fonds zal een Europese tournee worden ondernomen en CD's worden uitgegeven. (2005, € 185.000 voor 3 jaar)

DRIK PICTURE LIBRARY

Bangladesh. (Drik = visie in het Sanskriet). Het Fonds draagt bij aan de ontwikkeling van de organisatie rondom het fotofestival Chobi Metal en daaruit vloeiende reizende tentoonstellingen. Drik zal het Fonds adviseren op het gebied van elektronisch netwerken en com-

municeren. Jong internationaal video- en fototalent zal worden gezocht en ontwikkeld. Een video en televisie workshop voor Netwerkpartners, een publicatie van het nieuwste op fotogebied en training aan talenten uit het zuiden horen tot de gezamenlijk met het Fonds te ondernemen activiteiten. (2005, € 200.000 voor 3 jaar)

MATHARE SPORTS YOUTH ASSOCIATION

Kenya. Voor verdere ontwikkeling van het Netwerk worden sport- en leiderschapscursussen opgezet, ook wordt het netwerk gebruikt om talent te zoeken, o.a. in gebieden waar vluchtelingen verblijven in Noord-Kenya en Zuid-Soedan. Met het Fonds zullen fotografie, video- en televisieproductie opleidingen worden gegeven, en promotie- en instructie-materiaal worden voorbereid. Terugkerende migranten zal een van de onderwerpen zijn van de foto en video documentaires. (2005, € 174.800 voor 3 jaar)

SUPERSUDACA

Een Zuid-Amerikaans netwerk en denktank over architectuur in Latijns-Amerika, waarvan de oprichters elkaar ontmoetten op de Berlage Academy in Amsterdam. Bijdragen zijn bedoeld voor het consolideren van het jonge netwerk, het uitbouwen van een website en elektronische netwerk mogelijkheden en het uitgeven van een tijdschrift. In samenwerking met het Fonds zal een internationale workshop op het snijvlak van architectuur, cultuur en toerisme worden georganiseerd en een boek worden voorbereid over de principes achter de toeristenindustrie en de implicaties op verschillende ontwikkelingen in de Caraïben. (2005, € 180.000 voor 3 jaar)

TABEL 14.1: BEGROTINGEN EN BESTEDINGEN 2001-2007

	Begroting 2001 per jaar¹		Besteding 2001		Begroting 2002²		Besteding 2002		Begroting 2003³		Besteding 2003		Begroting 2004⁴		Besteding 2004		Begroting 2005⁵		Besteding 2005		Begroting 2006⁶		2007⁷	
		%		%		%		%		%		%		%		%		%		%		%		%
Prijzen	545	20	592	21	600	19	668	18	677	17	682	17	765	18	737	17	781	19	752	19	824	19		
Publicaties	347	12	292	10			312	8	528	13	549	13	534	12	566	13	546	13	502	13	553	13		
Activiteiten en Uitwisseling (incl. tickets)													2.233	52	2.219	52	1.549	37	1.585	40	1.660	39		
Uitwisseling	604	22	479	17	1.634	53	523	14	692	17	844	21												
Activiteiten (incl. tickets)	636	23	717	24			739	19	911	23	879	22												
Netwerken			179	6			791	21	587	14	582	14	113	3	113	3	568	13	495	12	474	11		
Totaal kosten uitvoering programma's	2.132	77	2.258	78	2.234	72	3.033	80	3.394	84	3.535	87	3.644	84	3.634	85	3.443	82	3.334	84	3.511	82	3.515	
Totaal overheadkosten	553	20	550	19	825	27	702	19	634	16	547	13	680	16	656	15	756	18	623	16	762	18		
Overbruggingsvoorziening	91	3	91	3	43	1	43	1			⁸		50	1	50	1	50	1	50	1	50	1		
Totaal bestedingen (=100%, met afrondingsafwijkingen)	2.776		2.899		3.102		3.778		4.028		4.082		4.324		4.290		4.199		3.957		4.273			
Exploitatie saldo	-416		-416		880		363		0		222		-221		-177		-96		1.672		-44			

x € 1.000

Percentage van totale begroting of bestedingen.

1. Guldens omgerekend naar Euro (1€ = fl. 2.20371), afgerond.
2. Ob.v. jaarverslag 2002 p.51 (behalve Prijzen en Totaal, geen specifieke programma budgetten begroot.) Op basis van notulen bestuursvergadering blijkt dat lange tijd geen duidelijkheid bestond over het budget dat beschikbaar zou zijn voor 2002, en dat er in vergadering 9/11/2001 geen duidelijkheid kwam om een begroting te maken op basis van fl. 6 miljoen of 7,5 miljoen (opgenomen in begroting zoals gepresenteerd aan ministerie, met een uitloop naar fl.10 miljoen).
3. Ob.v. jaarverslag 2003 p.56.
4. Ob.v. jaarverslag 2004 p.73.
5. Ob.v. jaarverslag 2005 p.51.
6. Ob.v. Begroting 2006, p.2.
7. Ob.v. Begroting 2006, p.1, overzicht jaren 2006-2011 totale kosten uitvoering programma's.
8. In 2003 was er sprake van een vrijval overbruggingsvoorziening van € 269.890 en een bedrijfsresultaat van € -47.681. Hierdoor werd het uiteindelijke exploitatiesaldo € 222.209.

BIJLAGE 15

TABEL 15.1: AANTALLEN VAN AANVRAGEN¹

jaar	Totaal ontvangen aanvragen	Niet in behandeling genomen ²	Afgewezen, met nr in PV	Totaal afgewezen	Goedgekeurd (allocatie met contractpartner) (excl. Prijs, Netwerk, eigen producties)	Vershil goedgekeurd/afgewezen: inhoudelijke adviezen/ondersteuning; uit behandeling; aanvraag teruggetrokken; geen vervolg/communicatie verbroken
2001	604 ³		(99)		85	
2002 ⁴			(68)		87	
2003 ⁵			(155)		111	
2004	498	206	139	345	126	27
2005	657	385	72	457	110	90
2006	588 ⁶	349	12	361	110	32

1 Deze lijst is gemaakt in samenwerking met het Fonds. Door gedeeltelijk onvolledige gegevens in de database, geeft de tabel een indicatie van aanvragenstromen. De lege velden duiden op het niet aanwezig zijn van gegevens.

2 Na allereerste beoordeling 'niet-passend' in beleid van het Fonds. (zie pagina 27).

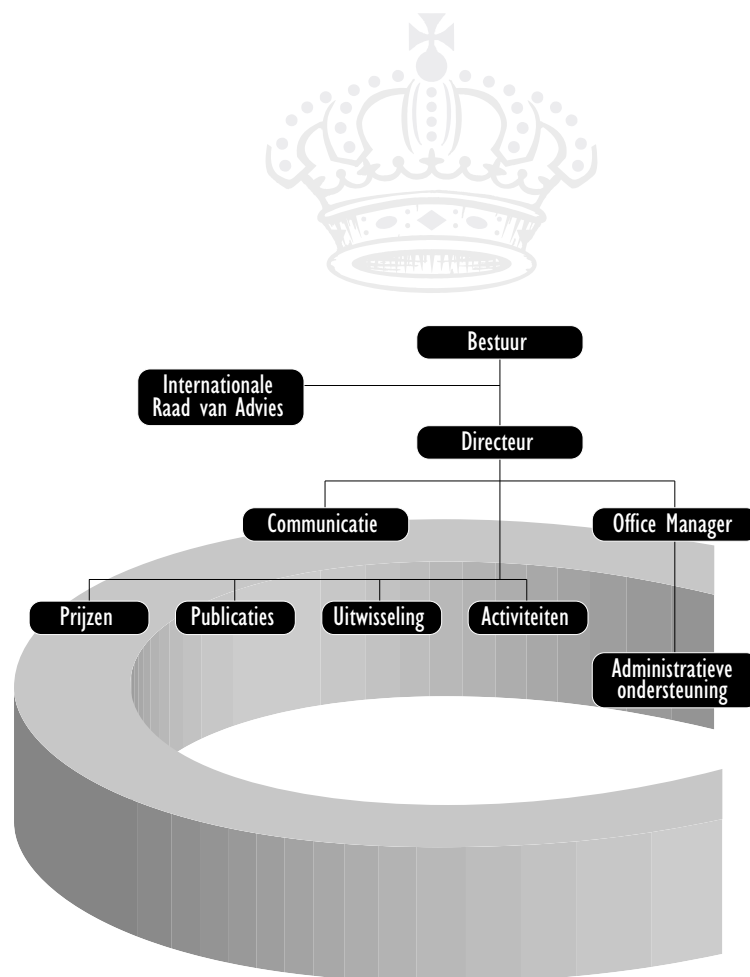
3 Notulen Inhoudelijk Overleg 13 juni 2002.

4 In 2002 gold een aanvraag stop van 1 februari tot 1 september i.v.m. het inhalen van achterstanden, het verwerken van dossiers en het kunnen onderhouden van contacten.

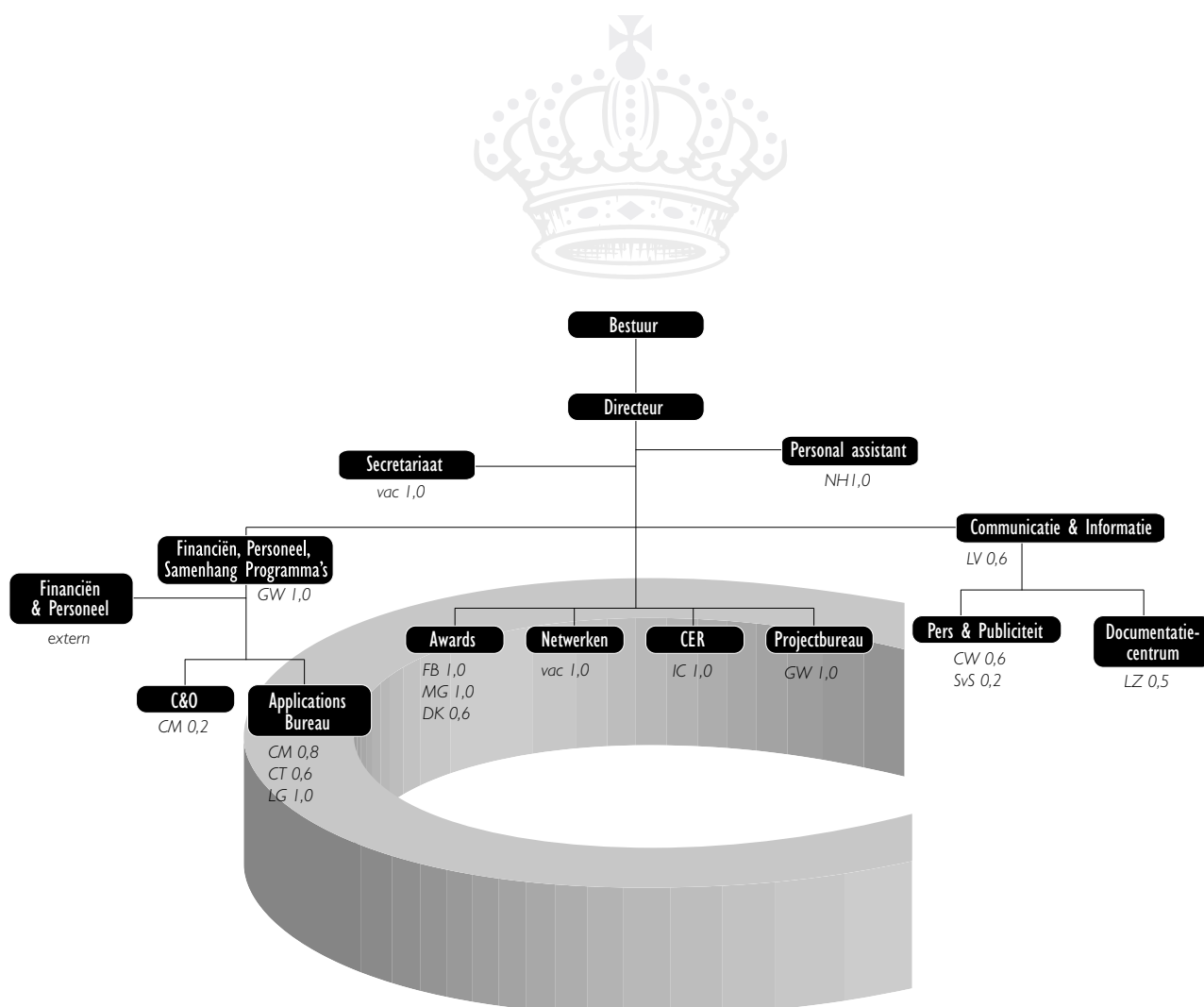
5 In 2003 is het databasesysteem PerfectView geïntroduceerd: de ingevoerde gegevens voor 2003 zijn onbetrouwbaar en onvolledig volgens het bureau.

6 Aanvraag stop gehanteerd vanaf midden juni tot 1 november 2006.

GRAFIEK 16.1: ORGANIGRAM TOEKOMSTVISIE 2001

GRAFIEK 16.2: ORGANIGRAM ZOMER 2006

TABEL 17.1: BEGROTING EN UITGAVEN PR EN VOORLICHTING PRINS CLAUS FONDS 2001-2005¹

	2001 begroot	2001 realisatie	2002 begroot	2002 realis.	2003 begroot	2003 realis.	2004 begroot	2004 realis.	2005 begroot	2005 realis.
Totaal kosten PR en voorlichting (als opgenomen in overhead)	15.882	16.508	30.000	11.789	30.000	13.238	45.000	35.496	80.000	73.347
Jaarverslag, jaarplan of beleidsnota	2.269	5.815	5.000	7.886	5.000	2.417	5.000	18.673 ²	15.000	20.597
PR materiaal	9.075	4.144	20.000	2.336	10.000	1.312	15.000	1.284	25.000	0
Communicatieplan	2.269	3.599	0	33						
Website									25.000	37.151
Overig	2.269	2.950	5000	1534	15.000	9509	25.000	15.539	15.000	15.599

(in €)

1. Financiële jaarstukken 2001-2005.
2. Hogere oplage, bredere verspreiding.

